

N:o 8 1982
9,20 mk sis.lvv.

KANSAN TAISTELI

-miehet kertovat

**ÄSSÄ
LÄHTI
JATKO-
SOTAAN**

**KONSTEILLA
KARKUUN**

VIIPURI

SORTAVALA

Kaksi ritaria, E. O. Kivelä (oik.) ja J. Pössi, vasemmalla luutnantti Herva. ▶

KASKU KIERTÄÄ

ERIKOIS-ILMASTO

Pohjois-Hämeessä asuva viipurilainen rouva ei saa pyykkiään kuivaksi, kun sadepäivä seuraa toistaan. Lopulta hän sanoo tuskastuneena miehelleen:

— On tää sit kummaa seutuu ko tääl ain sattaa lorottaa. Viipuris ei ikännää satant pyykki-päivän.

TALO TULI HALVALLA

Vuonna 1940 matkusti muuan kurkijokelainen isäntämies junassa Kouvolasta Lappeenrantaan. Vierustoveriksi sattui ”muunheimoinen”. Tämä alkoi moitita karjalaisia siitä, että olivat jättäneet kotiseutunsa eivätkä olleet palanneet, vaikka rauhan oli jo tehty.

— Ennen, vierustoveri sanoi, jäi kansa paikoilleen kun sota kävi maassa. Eivät ne silloin tulleet ja jääneet muiden ihmisten vastuksiksi.

Kurkijokelainen kuunteli aikansa, otti sitten poveltaan pape-reita, ojensi ne naapurilleen ja sanoi:

— Tuos on miu talloin paperit, naapurmiehilt soat lisseä. Meä sinne ja asu! □

KARJALAN PUHDASTA ILMAA

Matti Kokon talo Elisenvaarassa, Kurkijoen maantien laidassa, oli talvisodassa palanut ja vain savupiippu törrötti entisen pirtin paikalla. Lähinaapurin emännällä ei ollut talostaan jäljellä enää savupiippuaakaan, ja kuitenkin olisi taas kotiseudulle palattua pitänyt paistaa leipää. Neuvokas emäntä huomasi Kokon talon raunioiden säilyneen paremmin, ja mitäpä muuta kuin kekäleitä uuniin ja lämmitys käyntiin. Lopulta tuli peltien sulkemisaika ja emäntä käsitteli juuri voittuneita peltejä, kun muuan kurkijokelainen ajeli ohii ja sanoi:

— A siin tuvas ei haku haittoa.

TUTTUA PUUHAA

Paimiolaisessa koulussa oli luokan seinällä taulu, joka kuvasi pakoa Egyptiin. Opettaja pyysi oppilaita kertomaan omin sanoin taulun tarinan. Koivistolainen Alina-tyttö viittasi ja opettaja salli tyttösen kertoa.

Ja Alina kertoi:

— Sit jeesukselaisilkii tul nii kiire lähtö pakkoo ettei hei isä kerint valjastammaa hevoseel kärrikkää perrää, vaa sieppas kirvee olallee ja äitiin otti Jeesukse sylihee ja muutamii muslikkoi olallee ja sit hyö läksiit evakoo.

”S’oon sodassaki nii, ett’ tappaa saa, mut’ ei kiduttaa”, tuskaili Aro Jaatiselle, joka Isontalon-Anttia vierestä veti.

MUU MAA MUSTIKKA

Sveitsi ja Ruotsi ovat selvinneet molemmista maailmansodista pelkällä säikähdyksellä ja voineet kehittyä ja vaurastua kaikessa rauhassa. Niinpä molemmilla valtioilla ja niiden kansalaisilla onkin havaittavissa taipumuksia pitää itseään muita parempana – sveitsiläiset irvistelivät mielellään itävaltalaisille ja ruotsalaiset norjalaisille.

Esimerkiksi näin.

*

Tukholmasta saapuva lentokone lähestyy Oslon lentokenttää. Ruotsalainen lentoemäntä kuuluttaa:

— Laskeudumme hetken kuluttua Oslon. Sammuttakaa savukkeet, kiinnittäkää istuinvyöt ja siirtäkää kellojanne kaksikymmentä vuotta taaksepäin!

*

Itävaltalainen on passitoimistossa. Virkailija tiedustelee, voiko hän pidentää asiakkaan passia.

— Eikä hitossa, sanoo itävaltalainen. — Eihän se silloin mahdu taskuun.

*

Liikennemerkissä, joka kieltää ohituksen, on punainen ja musta auto vierekkäin. Ruotsalaiset väittävät, että Norjassa siihen on kiinnitetty lisäkilpi, jossa on teksti: ”Rajoitus koskee myös vihreitä, sinisiä, keltaisia ja valkoisia autoja.”

*

Sveitsiläisten mielestä ei Itävallassa saa kertoa vitsejä torstain jälkeen.

— Miksi näin?
— Koska ne muuten nauravat sunnuntaina messussa.

KANSA TAISTELI

—miehet kertovat

15.8.1982
26. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:
Sotamuseoidistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp.

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10—14.

YLEISSIHTEERI JA
TALOUDEHOITAJA
Tellervo Kaiponen

TAITTO: Tesma Hellström

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postilokero 20, 00211 Helsinki 21
Puh. (90-) 616 4833 tai vaihde (90-) 61 641
postisiirtotili 7259-1

ILMOITUSKONTTORI:
Annankatu 29 A, 00100 H:ki 10,
puh. vaihde 61 641, ohivalinta 6164...
Postisiirtotili 7259-1

VUODESSA 12 NUMEROA

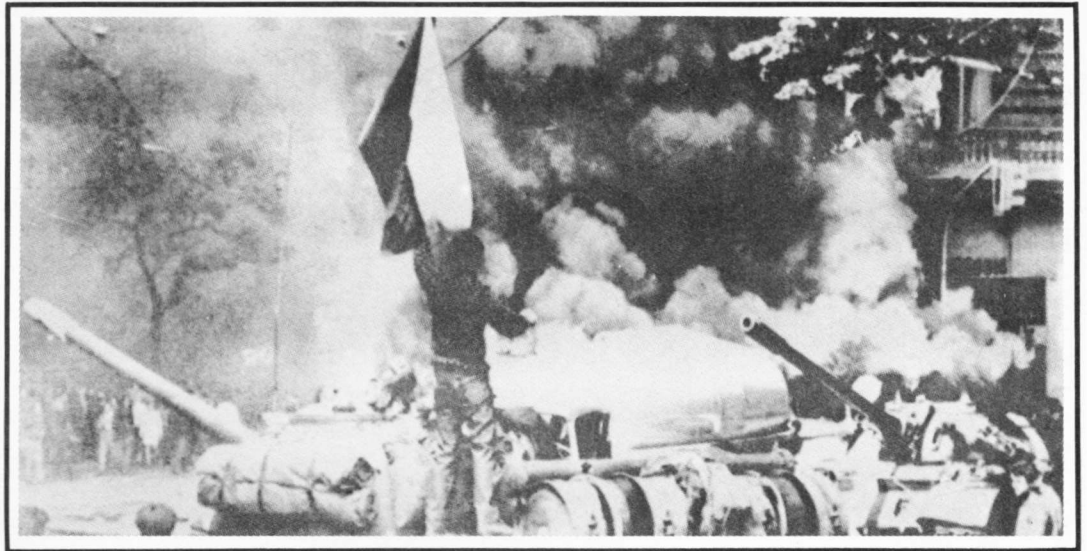
TILAUSHINTA
12 kk 109,—
Nyt kaikkiin Pohjoismaihin
ilman postitustasua.
Muihin maihin: hintatiedot
tilaajapalvelusta.

SANOMAPAINO 1982

ISSN 0451-3371

N:o 8
TÄSSÄ NUMEROSSA

- 256 ÄSSÄ LÄHTI
JATKOSOTAAN
- 261 KONSTEILLA KARKUUN
- 264 HUONON TUURIN
TUKIKOHTA
- 268 PEROJOKI OLI
KOVA PAIKKA
- 273 VALTASIMME
SORTAVALAA
- 277 MENIN
ENSIMMÄISENÄ
VIIPURIIN
- 280 TURISTINA
TAISTELUALUEELLA
- 282 KIERROS OLI KIVA
- 284 VIIMEINEN PIIKKI

Tutkijoille töitä

Rauhan- ja konfliktintutkimus on tieteenhaara, joka pyrkii selvittämään syitä sotien syttymiseen sekä sitä tietä niiden ehkäisemiseen. Ala lienee vaikea, koska tuloksia ei ainakaan toistaiseksi ole ollut näkyvissä.

Kannattaisikohan tutkia, millaiset hallitukset sotia aloittavat. Tuntuu kovin epätodennäköiseltä, että demokraattisesti hallittu valtio aloittaisi hyökkäyssodan – eiköhän sen puolesta parlamentissa äänestävä edustaja olisi näytellyt osansa loppuun. Yllättävän hyökkäyksen kykenee ilmeisesti aloittamaan vain valtio, jossa päätösten teko on keskitetty yhdelle henkilölle tai aivan pienelle ryhmälle. Kansan eriäviä mielipiteitä ei tarvitse pelätä, koska niihin voidaan tehokkaasti vaikuttaa valtion propagandakoneiston ja sensuurin avulla

ja koska harvat toisin ajattelevat voidaan pitää kurissa tehokkain toimenpitein tarvitsematta harkita niiden laillisuutta tai inhimillisyyttä.

Historia näyttää tukevan edellä esitettyä. Kuluvalla vuosisadalla ovat sotia aloittaneet Saksan keisari, diktaattorit Mussolini, Hitler ja Stalin, Aasian diktatuurimaat, eräät Afrikan pikkutyranit ja viimeksi etelä-amerikkalainen sotilasjunta. Demokratioiden on ollut pakko vastata haasteeseen, koska diktaattorien aggressio muutoin olisi johtanut yhä pitemmälle ulottuvaan väkivaltaan. Kuolion saanut jalka on amputoitava, vaikka leikkaus olisikin verinen ja kipeä.

Jos edellä esitetty pitää paikkansa, olisi jokaisen tietenkin mietittävä vastakeinoja. Mitä olisi tehtävä?

Henkilötasolla pitäisi

tietenkin tukea todelliseen kansanvaltaan tähtäviä suuntauksia ja pyrkimyksiä. Olisi torjuttava liikkeitä ja aatesuunnat, jotka tähtäävät jonkinasteiseen diktatuuriin, sanelupoliitikkaan ja harvainvaltaan. Rajojen ulkopuolelta käskyjä ja ohjeita ottavat organisaatiot olisi jyrkästi tuomittava.

Kansainvälisellä tasolla olisi diktatuurivaltiot eristettävä samalla tukien liikkeitä, jotka pyrkivät palauttamaan niihin todellisen demokratian – ei kuitenkaan niitä, jotka pyrkivät vain vaihtamaan entisen diktatuurin uuteen hirmuvaltaan.

Ehkäpä tätä tietä kuljettaisiin hiljaa kohti rauhaa, jolla olisi kaikissa maissa sama merkitys. Nythän ”rauha” eräissä maissa merkitsee vain hallitsevan ryhmän vallan lujittamista aseina. □

Kirjoittajan porukka, JR 26:n 3. Konekiväärikomppania sotaan lähdössä Käpylässä kesäkuussa 1941.

ÄSSÄ LÄHTI JATKOSOTAAN

KAARLO HEINONEN

Helsingiläisten sotatie alkoi Karjalan kannakselta ja jatkui Itä-Karjalaan Karhumäen suuntaan. Rykmentti osallistui moniin ankariin hyökkäyksiin ja kärsi raskaita tappioita.

Matkalla Suokumaanjärveltä Villavaaraan ja Mäntyselkään kasvoi nuori konekiväärimies kokeneeksi soturiksi.

JALKAVÄKIRYKMENTTI 26, Helsingin ja Porvoon seudun Ässärykmentti, lähti jatkosotaan everstiluutnantti *Evertti Laaksosen* kovassa komennossa.

Omalta osaltani touhusin 3.Konekiväärikomppaniassa, jonka päällikkönä oli kapteeni *Eero Aaku*. Konekivääriryhmän johtajana toimi kersantti *Immu Hyvärinen* ja kookoon ampujana muuan sotamies *V.B.* Henkilökohtainen vakanssini oli samaisen konekiväärin ampujan apulainen. Komppanian vääpe-
linä eli Äitinä toimi *Guni Lehti*.

Olin suorittanut vakinaisen pioneerijoukoissa, joten kuularuisku oli minulle täysin outo peli. Alkoi siis kova tutustuminen työkaluun.

Immu Hyvärinen opasti ja neuvoi kädestä pitäen. Totesin heti ensi hetkestä saaneeni esimiehekseni ammattimiehen – pienikokoisen, hiljaisen ja rauhallisen soturin. Kun paksuniskainen roteva ampujakin tuntui aikamieheltä arvelin joutuneeni hyviin käsiin.

Ennen hyökkäyksen alkua oli rajalla leppoisaa. JR 26:n stadin kundit nauttivat elämästä.

JR 26:n 3. Konekiväärikomppanian upseerit Joutsenossa heinäkuussa 1941. Vasemmalta Veikko Kautto, Erick Aunapuu, Eero Aaku, Aulis Ruusuvaara ja Matti Myllylä.

Kookoolle on tehty oikein ohjesääntöjen mukainen asema.

TULIKASTE

III Pataljoonamme joutui 19. 7. väkivaltaiseen tiedusteluun Suokumaanjärven pohjoispuolelle.

Etenimme linjojen välimaastoon hyökkäysryhmitukseen. Oli hiostavan kuuma päivä. Makasin ampujan vieressä odottaen tykistökeskitystä, jonka piti pehmittää vihollinen.

Jännitti.

Huomasin Immun tarkkailevan minua syrjäsilmillä – alokasta ensi yrityksessä.

Sitten kuului jostakin takaa ankara jylinä ja kranaatit räjähtivät aivan edessä.

– Jumalauta kun ampuvat lähelle . . . , mutisi Immu.

Makasin litteänä maassa, naama turpeessa. Kiviä ja sirpaleita surrasi joka puolella. Maa vapisi. Sydän jyskytti pika-pika-tahtia ja hiki valui silmiin.

Yritin kovasti tarkkailla mitä ampuja tekisi – ottaakseni oppia. Yllätykseni oli tavaton, kun tämä pomppasi äkkiä pystyyn ja lähti juoksemaan – taaksepäin! Sitä miestä ei senjälkeen nähty.

Katsoin hätääntyneenä Immua.

– Pysy paikallasi! kivahti tämä. – Ei se parane juosta karakuun. Kyllä ne varmaan jo kofta jatkaa matkaa . . .

Toisin kävi: tuli ei pidentynyt vaan lyheni yhä! Koko pataljoona oli nyt tulen alla.

– Pane joku oksa hampaiden väliin ettei korvas halkea! huusi Immu metelin läpi.

Tein työtä käskettyä.

Keskitys loppui yhtä äkkiä kuin oli alkanutkin. Korvissa humisi ja joka jäsen vapisi kuin horkassa. Suu oli kuiva kuin olisi syönyt puntin tulitikkuja. Josakin kuului ensimmäisen keran surkea huuto:

– Lääkintämiehes!

– Selvittiin, virkahti Immu seurustelusävyyn. – Sait heti ylennyksenkin kun kaveri otti pitkät.

Lähdettiin eteenpäin kohti Imatran–Viipurin maantietä. Vastaan tuli heikonpuoleista jalkaväen tulta ja jossakin räjähti muutama kranaatti.

Äkkiä kuului takaa puista laukauksia!

– Onko slobot takana?! häntäännyin.

– Eikä hitossa! sanoi Immu. – Kun luoti osuu johonkin se antaa tuollaisen äänen. Sulla on näkyy vielä paljon oppimista. Jos sulla elonpäiviä piisaa opit kyllä nää soittelet tunteen . . .

Pian oltiin tavoitteessa.

ALKAA VARSINAINEN SOTA

Elokuun 21. päivänä alkoivat tositoimet – Karjalan kannaksen valtaus takaisin viholliselta. Moskovan rauhan raja ylitettiin aamulla, edettiin suunnassa Seppälä–Velkula–Lottola–Ahvola–Seitsola ja kello 15.35 oltiin Kavantsaarella.

Seuraavana päivänä alkoi Ihantalan taistelu. Sanottiin, että JR 47 eli Vallilan Rykmentti on siellä kovilla ja meidän on mentävä avuksi.

Tuskin kilometrin edettyämme alkoi ottelu. Puolen päivän aikaan päästiin Ihantalan alueen reunaan.

– Tuosta pitää mennä yli, sanoi Immu. – Näetkös tuon matalan ojan? Sitä pitkin mennään.

Katselin peltoa. Urakasta tulisi rankka. En ollut huolissani omasta kunnostani, mutta miehistelin apulaiseni *Neso Vinqvistin* voimavaroja. Eräs patruunankantajista oli vahva veikko, jonka olalla jalusta kulkisi hyvin.

– Jos arvelet ettet jaksa juosta yli jalustan kanssa voi *Topi Lehtonen* tulla tilallesi, ehdotin varovasti.

Nesopa suuttui:

– Saatana – minä jaksan siinä kuin sinäkin! Pidä vaan ittestäs huoli!

Tosi oli – Neso oli sitkeä ja luotettava kaveri monissa kovissa koetuksissa.

– Kun piiska jysähtää, silloin lähdetään, sanoi Immu. – Jos pellolla joudutaan ampumaan pannaan valojaivoja sisään.

Ihmettelin vähän käskyä, mutta en uskaltanut kysyä. Jännitti niin vietävästi.

AMMATTITAITO ON VALTTIA

Piiska – maa-ammunnassa oleva it-tykki alkoi jyskyttää.

Syöksyttiin eteenpäin.

Aluksi tuli vastaan vain heikkoa tulta, mutta sitten rupesi ilma sakenemaan.

Matkaa oli enää satakunta metriä kun Immu karjaisi:

– Kivääri asemaan ja helvetin äkkiä!

Rajapaalu oli Kuurmanpohjassa väärässä paikassa. Takana vasemmalta sotamies Antikainen, tuntematon, vänrikki Erick Aunapuu, alikersantti Kauko Pilvinen ja kapteeni Eero Aaku, edessä vasemmalta vänrikki Veikko Kautto ja kersantti Onni Ilmonen.

Sehän meiltä jo kävi! Tempasin valouovavyön syöttöimeen.

Metsän reunassa näkyi pieni mökki.

– Ne on tuon mökin vasemmalla puolella – suuntaa sinne! huusi Immu. – Ja anna paahtaa!

Painoin sormilevyä.

– Vielä vähän vasempaan – vieläkin vähän! käski Immu. – Ja nyt vähän alemmas – ei niin paljon, vähän ylemmäs! Siihen!

Ymmärsin, miksi käytettiin vyötä, jossa joka viides patruuna oli valouova: suihku näkyi näin hyvin. Soittelin koko yön yhteen pisteeseen eikä sieltä enää ammuttu vastaan.

Sitten syöksyimme täyttä laukkaa metsään saakka. Asemissa oli joitakin haavoittuneita vanjoja.

– Kookoo eteen! kuului edestä myöhemmin aivan liiankin tutuksi tullut huuto. – Kookoo eteen!

– Siellä on hommia, mennäänhän! totesi Immu asiallisesti.

– Jo on jumankeut kiire kun ei kerkiä savuja vetää! mesosi joku patruunankantaja.

– Nyt ei ole savujen aika, sanoi Immu. – Nyt tapellaan, jotta slobot ei kerkiä ruveta uudestaan ampuun.

Mentiin ja tapeltiin. Koko päivä mennä rentostettiin ja välillä ammuttiin. Illalla oli Ihantala vallattu. Tästä päivästä Äs-

Käskynantoa rajalla.

sä sai kuulemma erityisen kiitoksen.

Löntystelimme hiljalleen mapajapaikkaa kohti.

– Pelottiko sua? kysyi Immu.

En tiennyt – äskeinen taistelu humisi vielä päässä ja jokin alitajuinen jännitys pisteli lihaksissa.

– Se on kuule niin että kun on toimintaa ei muista pelätä, sanoi Immu. – Sinähän selvisit hyvin.

Tuntui tosi hyvältä! Nuo kolme sanaa merkitsivät minulle paljon. Askelkaan ei enää painanut niin kuin äsken!

ELÄMÄNI RASKAIN TAISTELU

Parin päivän päästä ylitimme illalla säkkipimeässä Suur-Peron aukeaa. Puolijoukkueemme oli alistettu jollekin kiväärikompanialle. Kello oli 23.00.

Oli pahaenteisen hiljaista.

– Onkohan slobot lähteneet lätkimään...? joku ajatteli ääneen.

Etenimme tien vasenta laitaa, Immu tapansa mukaan kärejessä.

Äkkiä yö repesi. Olimme marssineet suoraan tuliylläkköön. Edestä ampui piiska ja ki-

vääräkaliiperiset aseet lauloivat joka puolelta. Voimakas ilmapaine löi kasvoihini – näkyi vain punaista.

– Nyt meni henki! ehdin ajatella.

Sitten kaikki oli vain mustaa. Menetin tajuntani.

En vieläkään tiedä kuinka kauan makasin maassa taju kankaalla. Heräsin siihen, että joka puolelta kului huutoa ja valitusta.

– Lääkintämiehet, lääkintämiehet! huusi joku hysteerisesti, taukoamatta.

– Hei – kolmoskiväärin pojat! Tunnistin apulaiseni Neson äänen.

Missä ovat muut?

Näki tuskin käsivarren mitan eteensä. Melkein kopeloimalla selvisi, että tiellä makasi kaksi liikkumatonta hahmoa, patruunankantajamme *Virkki* ja Immu, jolla oli toisessa kädessään vesikannu ja toisessa pistooli.

Kosketin Immun olkapäätä. Se oli pelkkää veristä massaa. Kaikki oli lopussa.

Tunsin vilunväristyksiä.

Myös toisesta kivääristä oli mennyt kaksi miestä. Nyt molemmat ryhmät yhdistettiin ja johtajaksi tuli alikersantti *Niilo Posti*.

SÄINIÖLLÄ OLI KOVA PAIKKA

Viipurin takana käytiin kovia taisteluita. Linjoista ei juuri ollut tietoa, kun slobot yrittivät joka reiästä motista ulos. Taistelu aaltoili sinne tänne.

Olimme edenneet Säiniöllä tien yli harjanteen juurelle. Viuhollinen oli näkymättömissä harjanteen päällä. Patruunoitakin oli enää puoli vyötä. Eteenpäin ei päässyt.

Oli palattava takaisin. Tien ylitys oli kuitenkin vaikeaa, sillä heti miehen lähestyessä tietä räjähti jostakin tarkka konekiväärisuihku.

Meitä oli kookoolla kolme miestä: *Blomqvist*, *Arska Nikkanen* ja minä. *Arska* oli nuoresta iästään huolimatta kokenut soturi – oli lähtenyt kotiseudultaan Kannakselta vapaaehtoisena ja talvisotaan nuorena poika-

na. Välillemme oli kehittynyt luja ystävyys.

Blomqvist syöksyi ensin taakse päin. Juuri tien kohdalla hän äkkiä jännitti itsensä kaareksi taaksepäin ja heitti kätensä ylös aivan kuin juoksija maalinauhalla. Luoti oli osunut selkärankaan ja kuolema korjasi pojan muutaman päivän kuluttua.

Arskan kanssa tempasimme konekiväärin tien yli kertaheittolla syöksyen päistikkaa maahan alarinteeseen. Slobot myös hästyivät sekunnin kymmeneksen konekiväärisuihkun hakatessa tietä kantapäillämme.

la kylmeni moni stadin kundi.

Makasin litteänä etsien silmilläni monttua johon voisi ryömiä. Vihollisen konekivääri pyyhki maastoa jatkuvin pitkin sarjoin. Se oli niin pimennossa että suuliekkä ei näkynyt – ei siis voinut käydä kaksintaisteluun.

Luotisuihku sahasi koko ajan metsää pirstoen puita samalta korkeudelta. Sen mennessä yli tuntui niskassa kylmä ilmavirta. Jos ampuja arvaisi painaa kookoon piippua muutaman millin alemmas suihku kuorisi nahat selästäni...

puoliväliin liimasi vihollisen tuli meidät jälleen maahan – emme päässeet eteen eikä taakse.

Odotin, tuleeko eilinen pelko ja kauhu jälleen.

Ei tullut. Olin aivan rauhallinen.

Vasta hämärän tullen pääsimme irti.

Tämän turhan yrityksen jälkeen vihollisen tukikohta ”Piikisikaa” pehmitettiin rajusti tykistöllä. Seuraavana aamuna hyökättiin vielä kerran. Nyt oli meininki sellainen, että tänään ratkaistaan Markkilan herruus.

Vihollinenkin oli päättänyt

VEITSEN TERÄLLÄ

Taistelu ei kuitenkaan ollut vielä päättynyt, vaan aaltoili katkerana ja säälimättömänä edestakaisin. Vieläkin näen silmissäni tuon taistelukentän: kranaattien repimiä ruumiita, lasittuneita silmiä, pirstoutuneita puita, eräässä kannossa verinen leipälauku...

Metelin vihdoin vaiettua olin kuolemanväsynyt – ainoa toivo oli sammua johonkin nukkuamaan. Ei edes ruoka tullut mieleen.

Silloin tuli käsky uudesta tehtävästä: takaa-ajoon ja tieduste-

Ässän väkeä Ahvolassa elokuussa 1941.

Ensimmäiset Hesän lehdet on saatu rintamalle Jänisjoella.

Samassa tuli paikalle päällikön lähetti:

– Irtaannuttava ja vetäydyttävä heti!

Tuli kiire. Parista koivunkarhusta ja repunremmeistä tekaissimme jonkinlaiset parit ja toimme Blomqvistin pois.

Tiellä tuli vastaan päällikkö, jolta tiedustelimme, missä mahdoin olla puolijoukkueemme johtaja kersantti *Ilmonen*.

– Se tieto kiinnostaisi minuaikin, sanoi Aaku väsyneesti.

VERINEN VILLAVAARA

Viitanan–Villavaaran maisemil-

Jostakin syystä pelotti aivan hurjasti. Pelko oli niin voimakas että se tuntui fyysisenä kipuna rinnassa. Ihmettelin – olin ollut pahemmissakin paikoissa, mutta tällaista silmittömän kauhun hetkeä en ollut aikaisemmin kokenut.

Ei tapahtunut sen kummempaa – tulitus lakkasi aikanaan.

– Irtaannutaan! tuli käsky. Hyökkäys keskeytettiin.

En kertonut kavereille mitään heikkouden hetkistäni.

Seuraavana päivänä hyökkäsimme samaan kohteeseen uudelleen toisesta suunnasta. Päästyämme jyrkän rinteen

pitää pintansa. Syntyi katkera kamppailu. Väsyneet miehemme pääsivät vain vaivoin eteenpäin, kaatuneita ja haavoittuneita tuli yhtämittä.

– Kookoo eteen – kookoo eteen! huudettiin jatkuvasti.

Ensimmäinen taisteluhautalinja oli vallattu! Emme enää ihmetelleet vastuksen kovuutta: tukikohdassa oli syvät haudat ja pesäke pesäkkeen vierssä. Ei edes vodka ollut auttanut – hiljaisina lepäsivät haudan pohjalta niin urhoolliset puolustajat kuin tyhjä vodkapullotkin...

luun! Meidät alistettiin pitkänhuiskealle kiväärikomppanian päällikölle luutnantti *Heikinheimolle*, johon mekin täysin luotimme.

Läksimme liikkeelle. Olin niin lopussa että en jaksanut ajatella muuta kuin että pysyisin edellä kulkevan mukana – eksyminen vihollisia vilisevään säkkipimeään korpeen ei houkuttanut!

Äkkiä edessä rävähti: eivät olleetkaan slobot varsin kaukana.

Huomasin menneeni maihin aivan vaistonvaraisesti. Pian lauloi konekiväärini, mutama

Ässän veteraaneja asevelijuhlissa Helsingissä 13. 10. 1977.

laukaus ammuttiin vastaan, tömähti jokunen käsikranaatti.

Tehtävä oli näin täytetty. Irtauduttiin. Slobot valaisivat lähemmäksi muutamalla valorakettilla. Ihmettelin vieläkin, kuinka Heikinheimo löysi niin hyvin takaisin sieltä murhanmustasta ryteiköstä.

Puolen yön aikaan pääsin täpötäyteen teltaan ja sammuin heti.

Heräsin siihen, että kaikkialla lenteli kekäleitä ja kuumaa tuhkaa. Telta oli riekaleina ja kamiina hajallaan – muistutti jättiläiskilpikonaa. Korpraali *Voitto Sivula* ja kolme muuta kundia todettiin haavoittuneiksi. Ensin luulimme puskaryssän heittäneen kranaatin teltaan ohi juostessaan, mutta sitten näytti ilmeiseltä, että kaminan alle oli jäänyt oma käsikranaatti, joka kuumuudessa räjähti.

YSTÄVYYTTÄ JA AVUNANTOA

Makasimme taas kerran asemissa kookoon takana mottia vartioiden. Jämerän majuri *Topi Luukon* pataljoona vyörytti vihollisen asemaa.

Sitten taistelu taukosi.

Edestä syysyön hämärästä kuuluu liikettä. Suuntaan konekivääriin sinnepäin ja nostan varmistimen.

Tumma hahmo lähenee – hi-

taasti ja varovasti.

Venäläinen soturi!

Poika pääsee kohdalle, ryömii monttuamme, kaivaa siderullan taskustaan sekä näyttää käsivarttaan ja kylkeään. Luoti on läpäissyt käsivarren ja kyljen. Yritän sitoa kaverin jollakin tavalla ja jään miettimään, onko kyljessä oleva luoti rikkonut suoliston – silloin ei kaverilla olisi monta tuntia jäljellä...

Haavoittunut osoittaa kaikella tavalla kiitollisuuttaan. Autan hänet taakse, jossa lääkintäalikersantti *Pilvinen* ottaa punasoturin hoitoonsa.

Yöllä nukuin kuin tukki. Kun aamulla tulin ulos telasta en ollut uskoa silmiäni: kolme vanjaa istui telan edessä lusikoiden naamaansa edellisenä iltana tähteeksi jäänyttä hernekeittoa! Onneksi eivät hekään olleet tappeluulella! Hämärästi muistin, että puolijoukkueen johtaja kersantti *Onkka Ilmonen* oli edellisenä iltana puhunut vartion asettamisesta, mutta kaikki olivat olleet niin väsyneitä että juttu jäi siihen.

Käväisin komppanian komentopaikalla vilkaisemassa myös yöllistä haavoittunutta vanjaa. Tämä istuskeli tyytyväisenä männyn juurella pureskellen suomalaista näkkäriä. Tuntiensa minut hän puristi moneen kertaan kättäni suurella kourallaan, joka oli vähintään yhtä likainen kuin omani.

Ässärykmentin upseereita Villavaaran taistelun aikana. Vasemmalta luutnantti Laiho, vänrikki Karonen, kapteeni Nummelin, majuri Luukko, lääkintäkapteeni Jokivartio, kapteeni Hedman, everstiluutnantti Laaksonen, kapteeni Harne, luutnantti Airaksinen, ratsumestari Rasi, luutnantti Tujunen ja kapteeni Kytölä.

Villavaaran–Viitanan taisteluissa Ässä menetti kaatuneina ja haavoittuneina yhteensä 580 miestä.

SOTA LOPPUU

Lokakuun lopulla hyökkättiin tärkeää Kumsan huoltokeskusta vastaan. Piti avata tie Mäntyselkään, mutta sloba oli eri mieltä. Tapeltiin kovasti kuuluisan Valin rykmentin kanssa, jolla oli tankejakin tukena.

Eräissä vaiheissa tilanne näytti jo pahalta. Piikkirykmentti, JR 25, yritti avata tietä Mäntyselästä päin, mutta vastus oli kova. Sitten pantiin tulleen *Kevyt Osasto 14*, jonka raiakkaat pojat ratkaisivat pelin.

Jatkettiin taas matkaa.

Seuraavana päivänä tömähti kranaatti tielle aivan lähelle. Il-

manpaine heitti minut nurin ja sirpaleita tuli sinne tänne. Alikersantti *Arvo Yrjänäinen* haavoittui samasta kranaatista. Tuoli lähti kenttäsairaalaan.

Siellähän meitä Ässän poikia oli enemmänkin.

– Heikinheimo on kaatunut, sanoi joku.

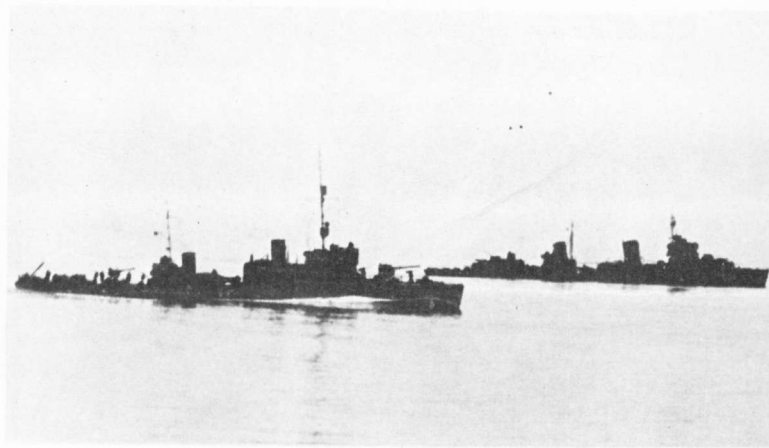
Kaverit näyttivät järkyttyneiltä – hän oli ollut pidetty ja pätevä upseeri. Joku kertoi hänen johtaneen komppaniaansa Saravaarassa haavoittumisestaan huolimatta kunnes räjähtävä luoti päähän katkaisi uljaan upseerin sotatien.

”Parhaat menevät ensiksi”, oli komentajamme *Eevertti Laaksonen* sanonut jakaessaan mitaleita Villavaaran taistelun jälkeen... □

Sotaa käytiin kauniissa Hangon saaristossa, vasemmalla näkymä Vättilaxista viholliseen päin. SA-kuva

**HEIKKI
VEPSÄLÄINEN**

Pommittajille ei sotalennoilla juuri riittänyt hävittäjäsuojaa. Kun yksittäinen pommikone joutui tulivoimaisten ja nopeiden hävittäjien ahdistamaksi, olivat vitsit vähissä ja hyvät neuvot kalliita.

OLIPA kaunis aurinkoinen ilta-päivä heinäkuussa 1941! Meri lepäsi tyynenä Suomenlahden kapeimmalla kohdalla.

Parin kilometrin korkeudesta olivat näköalat loistavat. Etelärannalla oli kyllä pilviä ja niitä näytti jatkuvasti kertyvän lisää. Tiesimme ne kuitenkin sodan savupilviksi.

Juuri äsken oli tuossa silmien edessä komea tiilinen Naissaa-ren majakkatorni, mutta kun välillä vilkaisin toisaalle, olikin sen paikalla enää sienemuotoinen savu- ja pölypilvi – piti oikein hieraista silmiään uskoakseen. Venäjän miehet tekivät lähtöä alueelta ja panivat Stalinin käskyn mukaan kaiken malaksi.

TALLINNASSA ON VILKASTA

Tallinnan edustalla pyöri paljon laivoja, isoja ja pieniä. Nopeasti laskin kaikkiaan 106 alusta. Sii-

Konsteilla karkuun

nä olivat ainakin Marat ja Oktjabrskaja Revolutsija – ja eiköhän ollut vanha risteilijä Avrorakin kuljetustehtävissä. Värikki Seppälä tutki ahkerasti laivojen sivukuvia verraten niitä käsikirjan silhouetteihin. Sähköttäjä ja konekivääriampujana toimi ylikersantti Olli Mäkitalo. Minä ohjailin konetta pommilastin päällä istuen.

Pommeja oli koneessa 800 kiloa, minkä vuoksi se oli liikkeiltään kömpelö. Ne oli tarkoitus pudottaa johonkin sopivaksi osoittautuvaan kohteeseen.

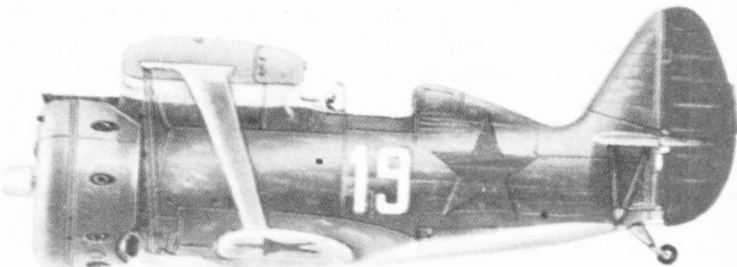
Sähköttäjä yritti ahkerasti kurkkia joka puolelle, varsinkin sinne arimpaan paikkaan, koneen mahan alle. Tähestäjän kanssa teimme päätöksen mennä vilkaisemaan vähän tarkemmin Tallinnan evakuointitouhujia. Sitten vain nokka etelää kohti.

HÄVITTÄJÄ ISKEE

Siellä oli kuitenkin ilmassakin vilkasta. Radistin ääni oli hätäisen hänen karjaistessaan puhelimeen:

Alukset tunnistettiin siluettikuvien avulla. Tässä venäläinen risteilijä Kirov.

Polikarpov I-153 Hangon rintamalla syksyllä 1941.

KÄÄNNÄ

Konsteilla karkuun

– Hävittäjä! Lähestyy – lähestyy aina vaan!

Pyöräytin koneen vaakatasossa ympäri eli jälleen Hankoa kohti. Samalla suunta oli likimain kohti iltapäivän kirkasta aurinkoa, joka räkitti taivaalla kuten se vain heinäkuun heinäpoudilla tekee.

Vilkaisin peruutuspeilistäni häätäjiä. Toinen oli niksattutasoinen I-153, toinen joku vähemmän tunnettu isokokoinen ja sulavan näköinen tyyppi, jossa muistelin olevan keskeltä ampuvan 30 millin tykin.

Nyt olivat hyvät neuvot kalliita!

Olimme aivan yksin, taivas oli kirkas ja pilvetön, korkeutta paljon ja matkaa kotirannoille 80 kilometriä.

Työnsin koneen nokan jyrkään syöksyyn, jolloin sain nopeuttakin lisää. Tšaiikka eli niksattutasoinen kääntyi pois, mutta iso tykkikone seurasi vaivatta perässä. Siinä ohessa se antoi meille lisävauhtia ja työtä jaloilleni ampumalla silloin tällöin sarjan tykillään – ihme kyllä aina oikealle puolelleni. Näytti tietävän koneen polttoainesäiliöiden sijainnin.

Kun valokuovien kekäleet ilmestyivät, potkaisin aina nopeasti oikealla jalallani, jolloin kone hypähti joitakin metrejä vasemmalle. Näytti, että naapurin patruunavyö oli ladattu samoin kuin meilläkin: valokuova – panssari – sytytys – räjähtävä. Näistä näkyi siis kekäleenä aina joka neljäs.

HURJA TAKAA-AJO

Siitä se alkoi pirullinen kilpaajotaival. En paljon ehtinyt laskelemaan selviytymismahdollisuuksiamme, sillä käsillä ja jaloilla oli koko ajan temmottava väistöliikkeitä. Ainoa mitä voin tehdä oli yrittää mahdollisimman paljon häiritä kaverin ampumatoimintaa.

Oma nopeuteni oli viitisensataa kilometriä tunnissa, mutta tiesin naapurin kulkevan pari-

sensataa kilometriä kovempaa. Ajattelin jo välillä, että hävittäjä yrittää pakottaa minut laskeutumaan naapurin tukikohtaan Hankoon ja ampuu siksi vain oikealle kammetakseen meidät vasemmalle Hangon kentille. Kun yritin hiukankin kääntyä Porkkalan suuntaan omien rantapysyjen suojaan viiletti heti valokuovia oikean tason kahta puolta lentäen sen jälkeen kauaksi eteen ja sammuakseen mereen iskiessään.

Korkeus oli pudonnut 500 metriin. Mäkitalo räsäytteli konekiväärillään aina kun hävittäjä tuli hiukankin lähemmäksi. Tähyistäjä yritti selvittää missä palaa, sillä koneessa oli savua ja selvä palon haju. Puhelin ei toiminut ja humina oli kova.

Sitten kaveri kai aikoi antaa meille armoniskun. Aurinkopaistoi ylhäältä ja heijastui alhaalta merestä vastaan, kun hävittäjä lähestyi moottorinsa suojassa. Viimeisenä keinona päätin yrittää vanhaa merilentäjän konstia – olinhan kymmenkunnan vuotta ajellut ulapoita, mikä vaatii toista tyyliä kuin maan päällä ajo.

PYSTYSYÖKSYLLÄ PAKOON

Painoin koneen pystisyöksyyn. En ehtinyt edes muistamaan, että pommit ovat vielä alla. Veivasin silmänräpäyksessä korkeusvakaajan pyrstöpainoiseksi ja tempasin viime hetkellä muutamassa kymmenessä metrissä

ylös.

Tarkoitus oli saavutettu!

Hävittäjä oli mennä mereen auringon kiloon. Sekin ehti kuitenkin tempaista koneensa ylös moottori kovasti savuten, mutta näytti saaneen tarpeekseen ja häipyi Tallinnan suuntaan.

Oli aika selvittää syöksyn seurauksia, jotka olivat mitä melkoiset.

Ensimmäisessä lempsauksessa sähköttäjä lensi ylös yläkuumuun. Se iski häntä niskaan ja repi päänahkan hajalle. Kun lattiasa olevat syöksyvyöt pitivät hänet irrallaan kaikesta muusta paitsi konekivääristä ase laului edelleen, mutta suihku osui nyt osittain omiin peräsimiin, joista kentällä löytyi 13 edestä ammuttua reikää, joku-

"Traaginen kuvaus Unkarin tapahtumista 25 vuotta sitten"

- sidottu teos
- kovakantinen
- 360 sivua
- ovh. 79,-

"Tällaista silminnäkiän kuvausta ei ole vielä tähän mennessä itäblokkista ilmestynyt"

kirjoitti länsisaksalainen Frankfurter Allgemeine Zeitung teoksen ranskankielisen alkuperäispainoksen ilmestyessä pari vuotta sitten.

 Kustannuspiste Oy

Unkarin kapinasta tuli syksyllä 1981 kuluneeksi 25 vuotta, eikä suomen kielellä ole vielä aikaisemmin julkaistu näin yksityiskohtaista selvitystä noista traagisista tapahtumista.

Kirjoittaja on Budapestin silloinen poliisipäällikkö, eversti Sandor Kopácsi. Hän oli sekä virkansa että poliittisen asemansa takia todella tapahtumien keskipisteessä.

Teos ei keskity ainoastaan kapinan tai vastavallankumouksen kuvaamiseen. Se on samalla erään kommunistin elämäkerta — hui- maava nousu ja putoaminen karuun todellisuuteen.

POMMIT POIS JA KOTIIN

Pommit antoivat nyt uutta miettimisen aihetta. Miten ne saadaan pois? Laskua ei niiden kanssa kyllä tee mieli yrittää...

Pommeissa oli yhdeksän metrin narun päässä oleva lautasvarmistin. Narut olivat nyt yhtenä sotkuna pitkin kuilujen seiniä. Ei juuri tehnyt mieli mennä niitä selvittämäänäkään...

Koetin karjua tähystäjälle, että viemme pommit käskettyyn varamaaliin Ruuskeriin. Sinne siis mentiin.

Aurinko oli nyt takanamme ja näin tähystäjän pään yli majakan lähestyvän. Korkeutta oli viitisensataa metriä.

Panin silmät kiinni ja tempaisin punaisesta hätäkahvasta, jonka piti tyhjentää pommikuilut.

Räjähääkö kone? Irtoavatko pommit? Ajatukset sinkoivat aivoissa odotussekunnin aikana.

Sitten kone hypähti korkealle kaikkien pommien irrotessa kerralla. Pöly ja roska lensi silmille avoimen pommikuilun ilmavirran nostattamana. Meri kuohui molemmin puolin saarta ja majakan seutu peittyi savuun.

En paljon ehtinyt tarkastella tuloksia, kun oli työ ja tuska yrittää saada pommiluukut kiinni. Koneen vatsanalus oli täysin auki ja luukkujen reunat kampsivat kovasti. Kone oli kovin hankala lennettävä tässä kunnossa ja matkaa oli jäljellä sadoin kilometreihin.

Tähystäjä riehui kynnet verillä luukkujen kimpussa, mutta niiden saranat olivat syöksyjen leiskauksissa rikkoutuneet eivätkä antaneet periksi.

Ilmavirrat hakkasivat koneen sisustaa.

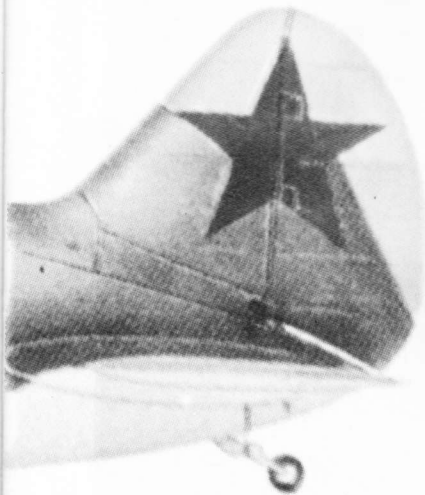
Ei auttanut, oli yritettävä jatkaa näin. Ja onnistuihan se, joskin melko väsyneenä poikana laskin Nummelaan.

Jotta ei totuus unohtuisi, sain lentueen päälliköltä kapteeni Rolf Birger Ekiltä käskyn saman tien valmistautua lennolle seuraavana yönä...

Jälkeenpäin herrat olivat kovin kiinnostuneita meitä ahdistelleen koneen tyypistä. Sen arveltiin olleen kokeilutyyppi I-16 bis. □

Lentolaivue 6:n SB-2 -koneita tukikohdassaan syksyllä 1942.

Polikarpov I-16

nen hiuksenhienosti ohjaussii- mojen vierestä.

Tähystäjä kertoi ajatelleensa, että ohjaaja oli saanut osuman ja että se on menoa nyt. Savua ja tulta roiskui alta koneeseen, kun pommit revähtivät irti telineistään ja lentelivät sikin sokin pommikuiluun. Kun vielä syöksyssä pysäytin äkkiä moottorit hetkeksi, sain valtavan bensiiniryöpyn virtaamaan tulikuumiin pakoputkiin, minkä seurauksena pitkät liekit löivät koneesta taaksepäin. Jos vihollishävittäjä pääsi kentälleen, merkkasi hän meidät ilman muuta tilastoihin-sa varmana tapauksena.

Kentällä vielä selvisi, että taso- jen tyviniittaukset olivat oikaisussa osaksi auenneet, joten paljon lisää ei olisi tarvittu...

Tilauuskortti

Kyllä! Lähettäkää minulle postiennakolla hintaan 79,- mk Sandor Kopácsin teos **UNKARIN MURHENÄYTELMÄ.**

Mikäli en ole tyytyväinen teokseen, niin minulla on 8 päivän täysi palautusoikeus.

Kustantaja maksaa teoksen postitus- ja lähetyskulut.

Nimi _____

Lähiosoite _____

Postinumero _____

Postitoimipaikka _____

Allekirjoitus _____

Puh. _____

PL 166
00003 HELSINKI 300

KUSTANNUSPISTE
Tilaajapalvelu

Vastauslähetyks
Hki 25/Lupa 537

Kustannus-
piste
maksaa
postimaksun

RAUTJÄRVELTÄ 31. 7. 1941 Tietävälän–Mertjärven kautta hyökännyt JR 6 saavutti Vuoksen Jääsken eteläpuolella Ahtialassa elokuun 14. päivän iltapuolella. Hyökkäystä pyrittiin välittömästi jatkamaan pohjoiseen, Jääsken suuntaan. Vastassa oli kuitenkin tien suunnassa laajat peltoaukeat, joiden puolivälissä oli muutamia metsäsaarekkeitä. Nämä vihollinen oli miehittänyt ja varustanut vahvoiksi pesäkkeiksi, joiden valtaaminen noin vain, ilman perusteellisia valmisteluja, ei ollut mahdollista.

Asiaan vaikutti ratkaisevasti myös se, että JR 6:n iskukyky oli kovasti ehtynyt pitkään jatkuneen koukkaus-hyökkäyksen aikana sekä tappioitten vuoksi että siksi, että rykmentti oli joutunut ripottelemaan joukkonsa perin laajalle alueelle hevosenkengän muotoiseen rintamaan Enson pohjois-, itä- ja eteläpuolelle. Tämän puolimotin supistamiseksi käytiin jatkuvasti kiivaita taisteluja, joiden painopisteenä olivat Jääsken sillan valtaamisyri-tykset.

Venäläisille silta oli elintärkeä Enson tyhjentämistä ajatellen, meikäläisille taas juuri siksi, että näin ei pääsisi tapahtumaan. Meikäläiset joukot olivat jo useita kertoja kivääriaseiden ampumaetäisyydellä sillasta, mutta vihollinen onnistui jatkuvilla – tosin runsaasti tappioita tuottaneilla – vastahyökkäyksillään työntämään ne aina takaisin. Taistelujen pitkittyessä ilmeni selvästi, ettei vihollisella tässä vaiheessa enää muuta tavoitetta ollutkaan kuin pitää silta hallussaan. Jos he olisivat siitä luopuneet, se olisi merkinnyt Enson maayhteyksien täydellistä sulkeutumista.

JR 6:n herroja mietityttää. SA-kuva

Huonon tuurin tukikohta

ERKKI HOLKERI

Kesän 1941 hyökkäyksen alkaessa kohdattiin rajan pinnassa vihollisen sisukkaat ja hyvin koulutetut rajavartiojoukot, jotka olivat hyvin valmistautuneet puolustamaan tukikohtiaan.

Meikäläisillä oli paikoin tekemistä. Nuori alikersantti saattoi näissä rajan pinnan taisteluissa joutua hankalaan paikkaan ja suureen vastuuseen.

RAUHAN-OMAISTA RINNAKKAIS-ELOA

Ahtialassa, Jääsken eteläpuolella, koottiin 14. 8. illalla iskuosaston luontoinen joukko, johon kuului ainakin pari kiväärijoukkuetta, muutamia konekivääriryhmiä, kevyt kranaatinheitinjoukko, tykistön tulenjohtoryhmä sekä minun johdossani ollut 37 K/40-suorasuuntaustykiryhmä. Joukon tehtävänä oli yön hämärähetki-

Näkymä Vuoksen yli Jääskessä. Vasemmalla kirkko, oikealla kansakoulu.

JR 6:n upseereja käskynotossa rajalla 1941. SA-kuva

nä edetä eteläisimmän peltoaukean yli ja vallata rautatien ja maantien välinen metsäsaareke. Tehtävä myös onnistui, vieläpä niin erinomaisesti, ettei kummaltakaan puolen ammuttu ainoatakaan laukausta.

Olimme saaneet käskyn liikkua tukikohdassa mahdollisimman näkymättömästi ja noudattaa ehdotonta hiljaisuutta, jotta olemassaolomme pysyisi viholliselle mahdollisimman kauan salassa.

Aluksi tämä onnistuikin.

Niinpä olikin, sodan olosuhteita ajatellen, varsin erikoista ja jännittävää katsella miten vihollinen liikkui vapaasti ja mitään pahaa aavistamatta 300–500 m:n päässä meistä sijaitsevassa maantien ja Vuoksen rannan välisessä tukikohdassaan ja sen etupuolella. Eräskin sotamies tuli pesemään alusvaatteitaan kaivolle, joka sijaitsi pellolla tukikohtiemme välissä.

Olisi luullut tällaisen rauhanomaisen rinnakkaiselon olevan mieltä keventävää

vaihtelua ankarien ja veristen taistelupäivien jälkeen. Sitä se ei kuitenkaan ollut, sillä jokaisen hermot olivat kireällä, kun jatkuvasti jännäsimme, koska ja miten vihollinen ensimmäisen kerran huomaa olemassaolomme ja mitä sen jälkeen tulee tapahtumaan.

Hollolan poika *Sulo Ales-talo* seisoi vierelläni montussa, joita venäläiset olivat mäkeen kaivaneet, tähtäili alusvaatteitaan pesevää miestä kiväärillään ja virkkoi:

– Niin istuu tasaisesti jy-

vällä, ettei muuta tarvitsisi kuin painaa liipaisinta, niin tuon kaverin elämä päättyisi.

Hetken kuluttua hän lisäsi:

– Enpä edes käskettäessä haluaisi ampua noin turvainta, mitään pahaa aavistamatonta miestä siitäkään huolimatta, vaikka hän nyt onkin vihollinen . . .

SEKOILU KÄVI KALLIKSI

Hiljaiselomme katkesi perin odottamattomalla tavalla.

Tykkiasemamme takamaen takarinteestä alkoi äkkiä kuulua kaameaa huutoa. Hyppäsimme Sulon kanssa montuistamme ja juoksimme katsomaan, mitä oli tekeillä.

Pienen taisteluhautapätjän pohjalla makasi selälään eräs kiväärijoukkueen miehistä. Hänen silmänsä olivat mielipuolisen kauhun pyöristämät. Käsillään hän huiatoi jotakin olematonta samalla karjuen kuin juuri vangittu villipeto. Tajusimme nopeasti, että miehen hermot olivat romahtaneet ja hyppäsimme monttuun hänen vierelleen, tartuimme kiinni huitoviin käsiin ja yritimme vaimentaa hänen huutoaan painamalla lakkia hänen suunsa eteen.

Mutta vaikka näin onnistuimmekin hänet vaimentamaan, ei tehtyä enää saatu tekemättömäksi. Kaivolla pyykkiä pesty vihollismies jätti äkisti pyykkinsä ja unohtipa jopa kiväärinsäkin lähtiessään yläruumis paljaana juoksemaan omaan tukikohtaansa. Joku yritti äkkiä sujauttaa perään pari hätäisesti suunnattua kiväärinlaukausta saamatta kuitenkaan osua.

Mutta nyt alkoivat tuki-

kohdassamme toiset markkinat!

Vuoksen ja maantien välillä sijainneesta tukikohdastaan vihollinen aloitti välittömästi kiivaan tulituksen kaikilla mahdollisilla suorasuuntausaseillaan. Pian tulitukseen yhtyivät myös kranaatinheittimistö ja tykistö.

Myös meikäläinen tykistö kantoi kortensa kekoon. Valitettavasti kuitenkin vain harvat sen ampumista kranaateista kantoivat vihollispesäkkeisiin asti pääosan iskeytyessä välimaastoon tai omaan tukikohtaan.

Jo tämän ensimmäisen yhteenoton seuraukset olivat masentavat: tulituksen tauottua tuotiin mäen takarinteeseen kolme suomalaista kaatunutta, kersantti ja kaksi sotamiestä, joista huhutietojen mukaan ainakin kersantti oli saanut surmansa oman tykistömme kranaatista.

Pitkään pelkäsin minäkin, että myös oma tykkiryhmäni olisi kokenut tappioita. Heti ryöpytyksen alkuvaiheissa ryhmä hajosi näkyvistäni kuin sorsanpoikue lammella vaaran uhatessa. Pääosa oli löytänyt tukikohdan itäosasta pienen venäläisten rakentaman korsuntapaisen ja näinkin hyvän suojapaikan löydettyään eivät pitäneet mitään kiirettä tulla sieltä pois – tilannekaan kun ei selaista edellyttänyt.

Pisimpään sain etsiä ryöpytyksen alkuvaiheissa vierelläni ollutta korpraali Sulo Alestaloa. Viimein kuitenkin löysin hänetkin – nukkumasta. Tuo kovahermoinen poika oli mennyt tykkiasemaan ja löytänyt sieltä suorasuuntaustykkimme lavetin alta mieleisensä suojapaikan, jonne oli ryöminyt ja nukahtanut.

Koko päivän jatkui nyt pientä vihanpitoa ja nikkeli-varmistusta hiljentyen vasta

Piiska miesvoimin eteen –

– ja varovasti asemaan. SA-kuva

yön lähestyessä. Tuntui siltä, että molemmin puolin oli päätetty seurata tilanteen kehittymistä, asetettu tavannukainen vartiointi ja asetuttu levolle kokoamaan uusia voimia.

ÖINEN MURHENÄYTELMÄ

Yö ei kuitenkaan muodostunut rauhalliseksi.

Venäläiset, jotka tunsivat maaston, olivat onnistuneet – todennäköisesti tukikohdamme takamaastossa sijainneiden pensaikkourien kautta – soluttautumaan tukikohtaan. Yön hämärähetkinä alkoi nimittäin tuki-

kohtamme lounaiskärjestä tykkiasemamme lähetyviltä kuulua kiivasta käsiaseiden pauketta. Kun tukikohtamme miehityksen pääosa saatiin hälytetyksi vastatoimiin, taistelu taukosi lähes yhtä nopeasti kuin oli alkanutkin ja vihollinen vetäytyi suorinta tietä tukikohtamme länsipään tuntumassa sijainneeseen lähimpään pesäkkeeseensä.

Mutta heidän lyhyen vierailunsa aikaansaannokset osoittautuivat mieltä jäytäväksi. Päästyään täysin salaa tukikohtaan he olivat löytäneet tukikohdan puolustajia päällystakkiinsa kietoutuneina poteroistaan nukkumasta. Löydettyään tällaisen

täysin suojattoman kohteen he olivat jättäneet pari miestä suorittamaan varsinaisen teurastuksen muiden yrittäessä löytää lisää yhtä helpposti nujerrettavia. Tällöin he kuitenkin törmäsivät lähimpään vartiomieheen, jolloin taistelu heti käynnistyi.

Se ei kuitenkaan pelastanut niitä nukkuvia kavereita, jotka vihollinen jo oli löytänyt: Rivimme vähenivät jälleen parilla miehellä. Myös vihollinen kärsi samansuuruiset tappiot.

Seuraavana päivänä tilanne yhä kiristyi. Tukikohdasta vietiin pois kaikki kivääri- ja konekiväärimehet, koska heitä koottiin jonnekin rautatien itäpuolelle, josta oli tarkoitus hyökätä tukikohtamme edessä maantien ja Vuoksen välissä sijaitsevaan vihollisen lähimpään tukikohtaan.

Tukikohtaan jäi vain johtamani tykkiryhmä, yksi kevyt heitinryhmä sekä kolme miestä käsittänyt tykistön tulenjohtopartio.

Saman päivän – 16. 8. – iltapäivällä meikäläiset yrittivät hyökätä edelläkerrrottuun tukikohtaan. Yritys kilpistyi kuitenkin heti alkuunsa, sillä osa tulivalmisteluun tarkoitetuista kranaateista putoili jälleen omien joukkojen sekaan lähtöasemaan ja osa välimaastoon, mutta

vain harvan lento ulottui vihollisen puolelle asti. Kun meikäläiset tulitukiportaan sijoitetut konekiväärit avasivat tulen, vastasi vihollinen siihen heti kaksin verroin voimallisemmin. Vain muutama meikäläinen kiväärimies ilmestyi risukostapellon reunaan, mutta heidänkin oli pakko vetäytyä kiireesti takaisin.

Tämän ryttäkän yhteydessä kaatui muuan meikäläinen, joka oli kokeillut päähänsä maastosta löytämäänsä venäläisen soturin suikkalakkia. Ajattelemattoman kaverin ampui vahingossa oma mies, jolla oli hiukan liian herkkä liipasinsormi.

TUNAROINTI TAPPAA

Ryhmäni pääosa nukkui vanjojen rakentamassa korusuntapaisessa, jossa ei ollut muuta vikaa kuin että siellä oli mahdottomasti kotieläimiä. Minä olin parin muun kaverin kanssa nukkunut mäen takarinteessä ”viina-tehtaassa”.

Mainittu punasoturien hyljätty teollisuuslaitos oli samantapainen kuin meikäläisetkin: hieman maahan upotettu katos, tynnyristä valmistettu pannu, kumiletkaa ja puinen valmiin aineen astia. Tyhjiin laitokseen ei meille vieraille ollut jätetty edes maistiaisia.

Edellisen yön kokemusten jälkeen siirryimme kaikki korsuun. Tykillä pidettiin parivartiota ja korsun ulkopuolella yhtä vartiomiestä. Lisäksi oli korsun sisällä aina yksi mies hereillä ase valmiina kädessä.

Puolen yön tienoilla alkoi tien suunnasta kuulua kiivasta laukaustenvaihtoa. Hälytin miehet lähipuolustukseen ja juoksin tykille.

Siellä tilanne oli kuitenkin rauhallinen ja vartiomiehet

Lopulta tuli ampumisen aika.

paikoillaan. Tulitus ei tuntunut suuntautuvan ollenkaan tukikohtamme, vaan sen etupuolelle maantien laitaan, suurin piirtein edellä kerrotun kaivon tienoille. Saa-toimme nähdä, että siellä oli jotakin liikettä maantien-
oajassa.

Hiivin aivan tien laitaan saadakseni selville, mitä edessä tapahtui. Pian asia selvisikin. Ojaa pitkin ryömi tukikohtamme pahoin järkyttynyt sotamies. Hän kertoi saaneensa kahden muun sotamiehen kanssa tehtäväkseen tuoda polkupyörällä muonaa tukikohtamme. Kun he aukean toisessa laidassa olivat tiedustelleet tukikohtamme tarkkaa sijaintia, oli heidän käsketty ajaa pellon yli ”niin pitkälle, kunnes Holkerin vartiomies heidät pysäyttää”. Näin he olivat vartiomiestä tapaamatta ajaneet tukikohtamme ohi niin pitkälle, kunnes vihollisen pikakiväärituli heidät pysäytti.

Ensimmäisenä ajanut sotamies oli todennäköisesti saanut heti surmansa, koska ei tulenavauksen jälkeen pyörältä suistuttuaan ollut päästänyt ääntäkään. Toisen kaverin kohtalo sitävastoin oli järkyttävä. Mies oli tulituksessa haavoittunut ja huusi apua. Kolmas mies ei kyennyt häntä pelastamaan, koska maantien oja oli niin matala, ettei hän uskonut pelastuvansa itseään. Lisäksi olivat avunhuudot nopeasti

vaienneet.

Kaikkialta edestä kuului nyt komentohuutoja ja hälinää vihollisen miehittäessä tukikohtansa. Saman tien alkoi summittainen ammunta, kiivas nikkelivarmistus, johon raskaat aseetkin pian yhtyivät. Vihollinen oli hermona ja pelkäsi hyökkäystä. Se liikehti myös asemiensa edessä. Myöhemmin selvisi, että se oli vetänyt omalle puolelleen kaatuneet, jotka myöhemmin löydettiin Jääkestä.

VIELÄ KERRAN

Minuakin pelotti vastuu tukikohdasta muutaman miehen kanssa – entäpä jos tulevat puhdistamaan koko alueen...?

Ammuimme kaivon maastoon kevyellä heittimellä. Tuli osui hyvin.

Järjestin vartiointin vielä kerran uudelleen. Kaivon suuntaan asetin vartiomiehen aivan risukon kärkeen.

Aamuyöllä maastoon laskeutui tiheä sumuverho ja näkyvyys rajoittui muutama kymmenen metriin. En uskaltanut nukkua, vaan kävelin ympäriinsä tukikohdassa. Kranaatteja tippui koko ajan alueelle ja silloin tällöin sain painua maihin.

Vartiovuoron ajan lähetessä loppua hiivin kohti etuvartiopaikkaa. Viheltelin hiljaa sovittua äänimerkkiä, mutta en saanut vastausta. Pelkäsin taas jotakin jekkua vihollisen taholta ja lähestyin äärimmäisen varovasti.

lisen taholta ja lähestyin äärimmäisen varovasti.

Lopulta kuulin merkillisen äänen – katkonaista rahinaa.

Mitä se voi olla?!

Äkkiä tajusin: haavoittuneen ja tajuttoman ihmisen vaivalloista hengitystä! Hiivin nopeasti lähemmäs.

Aavistukseni oli oikea: korpraali Sulo Alestalo makasi maassa tajuttomana ja pahasti silpoutuneena. Kranaatti oli osunut vain muutama metrin päähän.

Teimme parit ja haavoittunutta lähdeittiin viemään taakse. Hän kuoli kuitenkin jo tukikohdassa. Panin miehet viemään ruumiin taakse liikkuen varovasti pensaita kasvavia oja myöten. Homma onnistui ja miehet toivat tullessaan muonaa. Se oli kovin tervetullutta, sillä emme olleet tähän mennessä saaneet tukikohtamme ruoan murenaakaan.

VANJA LÄHTEE

Seuraavat yöt kuluivat tavanomaisen pienen vihanpidon merkeissä. Jääsken silta pysyi vihollisen hallussa, joten sen vetäytymistä Ensosta Vuoksen yli oli turvattu.

Yöllä 20./21. 8. alkoi vihollisen puolelta kuulua tavallista enemmän meteliä: ammuttiin pitkiä sarjoja, liikutettiin ja siirrettiin kalustoa. Rajamiehet olivat lähdössä. Lähetin asiasta ilmoituksen taaksepäin.

JR 6:n miehiä vartiossa.

Olin *Esko Siikamäen* kanssa vartiossa, kun täsmälleen tykin alueelle osui anka-
ra kranaattikeskitys. Makasimme kuopissamme odottaen täysosumaa. Aika tuntui pysähtyneen. Metelin viimein päätyttyä huomasin ammunnan kestäneen puolitoista tuntia – vihollinen tyhjensi ammusvarastonsa läh-
tiessään.

Jälki oli paha, mutta ihmeksi tykki oli ehjä. Montujen reunoille jääneet tavarat kuten leipälaukut ja muut varusteet olivat aivan riekaleina.

Vihollisen vetäytyminen sillan yli muodostui suoranaiseksi kujanjuoksuksi. Meikäläiset olivat asemissa vajaan kilometrin päässä sillasta. Jokainen ajoneuvo ylitti sillan täyttä vauhtia meikäläisten konekiväärisarjojen vauhdittaessa menoa.

Meitä eivät vanjat vielä vetäytymisen jälkeenkään hylänneet: vielä Vuoksen takaa naapuri jyskytteli meitä usealla suorasuuntaustykillä takaapäin. Vaihdoimme oman tykkimme uuteen asemaan ja vastasimme tuleen, jolloin vanja lopetti touhunsa.

Viikon jännitys erillisessä tukikohdassa vihollisen nenän alla oli lopussa. Kompaniassa meidät otettiin vastaan ylenpalttisen ystävällisesti – väepeli *Kaipia* taisi suorastaan pyyhkäistä kyyneleiden silmäkulmastaan nähdessään likaiset ja väsyneet olemuksemme. Tuntui mukavalta saada tällainen tuhlaajapojan vastaanotto. □

TAUNO JOKIMÄKI

YKSI KERRALLAAN pysähtyivät kuorma-autot nytkähtäen tienlaitaan.

Takea pölypilvi, joka oli seurannut autojen kintereillä, saavutti ne nyt ja kietoi harmaankeltaiseen vaippaansa sekä autot että miesjoukon, joka matkasta kangistunein jäsenin alkoi hyppiä alas autonlavoilta ja yritti saada aikaan jonkinlaista parijonoa tienlaitaan.

Karttalaukku kupeella keikkuen kiirehti päällikkö komppanian eteen ensimmäisestä autosta.

– Joukkueenjohtajat! kuului hänen römeä äänensä ja vänrikit kipaisivat puolijuoksua hänen luokseen tavoitellen samalla kädellään lakinlippaa. Kaikki kävi ihan kuin harjoituskentällä.

– Mitähän nyt on tekeillä, tuntuivat kaikki ihmettelevän.

Armeijalla ei ollut tapana tarjota autokyytiä jalkaväelle.

– Mää luule, et taitaa tul kyytimaksu aika, pisti väliin korpraali *Alanissilä*, huumorimies Mynämäeltä. – Ei ne mosuri' ilmatteks autol kуска.

Kaikki oli käynyt niin nopeasti, ettei sitä tahtonut vielä oikein todeksi uskoa. Rintama, joka kohdallamme oli seisonut paikallaan siitä asti kun vihollisuudet alkoivat kesäkuun lopussa, oli nyt yhtäkkiä lähtenyt liikkeelle, kun suomalaiset joukot olivat kovien taistelujen jälkeen murtautuneet venäläisten linjojen läpi ja työntäneet kiilan Laatokalle.

Pataljoonamme, JR 4:n Raskas Pataljoona, oli ollut liikkeellä jo eilisäamusta lähtien. Oli jätetty linjat Salo-Issakkalan kohdalla ja marsittu Kuurmanpohjan kautta Antreaa kohti vihollisen perässä, joka yllättäen irtaantui edellisellä yönä ampu räiskien lähtiessään.

KOMPPANIA MARSSII

Jääkärijoukkue, joka ajoi edessä, löi helposti jäljellejääneet vihollisen viivytysspartiot ja marssi jatkui koko päivän ilman suurempia häiriöitä. Marssimme läpi kylien, jotka vain hetki sitten olivat kuuluneet vieraan

Perojoki oli kova paikka

Kevyt Prikaati Tiiainen osallistui Viipurin valtausoperaatioon hyökkäämällä saarrostaen kaupungin itäpuolitse. Kääntyessään länteen Viipuria kohti prikaatin joukot joutuivat ankariin taisteluihin vihollisen kanssa, joka oli aloittanut rajun vastahyökkäyksen itään.

Suomalaiset torjuivat raskain tappiopin vihollisen iskun ja turvasivat siten oman saarrostushyökkäyksen jatkumisen.

Sitten marssittiin.

Nopeissa operaatioissa siirrettiin joukkoja autokuljetuksin.

maan omistukseen, mutta jotka olivat kuitenkin monelle meistä kotiseutuja.

Tunnelma oli aivan erikoinen. Oliko tosiaan totta, että mahtavan naapurimaan sotavoimat pakenivat pienen Suomen armeijan edestä? Oliko todella totta, että oikeus kuitenkin lopulta voittaa tässä maailmassa?

Kersantti Tomperi, Antrean poikia, teki ylimääräisen mutkan kotitalonsa kautta. Siellä se oli seisonut tyhjänä, mutta kuitenkin ehjänä odottamassa oikeita omistajiaan.

Yövyimme Kuukaupissa ja aamulla odottivat sitten kuorma-autot, joihin kiivettiin iloisin mielin, sillä monella olivat jalat

rakoilla eilispäivän 40-kilometrisen marssin jälkeen.

Mieli oli toivorikas:

– Kyllä yksi suomalainen aina kymmentä ryssää vastaa!

Autoihin oli jo ilmestynyt kilpiä ”Helsinki–Pietari” ja ”Helsinki–Moskova”. Monet alkoivat jo sisimmässään uskoa olevansa todellisia sankareita.

Nyt olivat vänriket tulossa puhuttelusta takaisin joukkueitensa luo. Meidän joukkueemme johtajana oli *Uusivuoren Olli*, riilipäinen ja aika lailla likinäköinen poika, samaa ikäluokkaa joukkueensa kanssa.

Hän käveli komppanian kärkeen ja enempää selittelemättä käski:

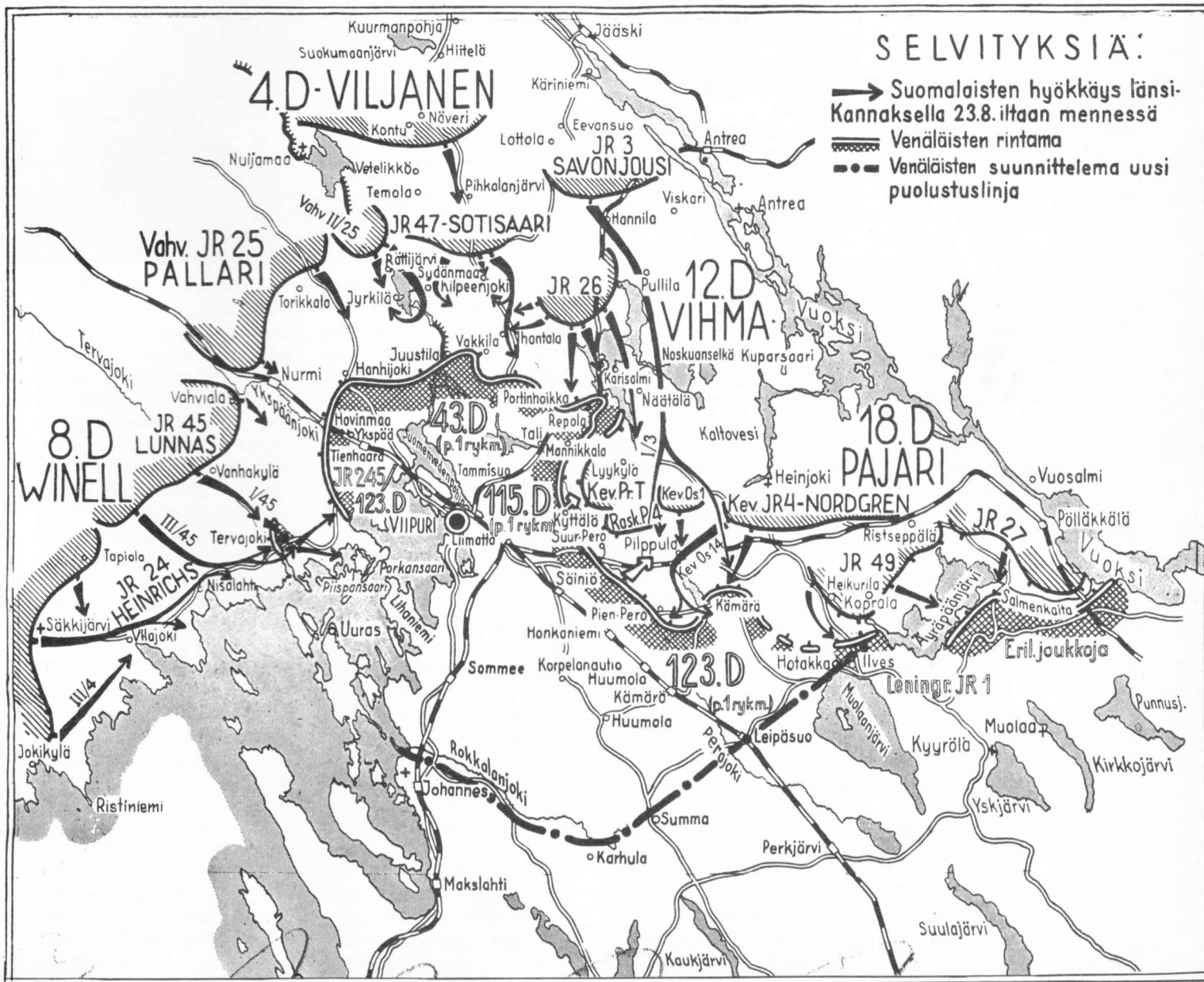
– Komppania etenee parijonossa kahden puolen tietä. Ensimmäinen joukkue, seuratkaa!

Lähdettiin liikkeelle. Kohta käännettiin vasemmalle metsään, kapealle kärrytielle, joka mutkitteli puiden välissä, ensin läpi hiekkakankaan, sitten lehtevään notkoon, jossa maasto tien sivuilla muuttui vaikeakulkaiseksi viidakoksi.

Vajaan tunnin marssin jälkeen tultiin jonkinlaiseen metsäteiden risteykseen. Täällä pysähdyttiin ja kohta siinä olikin jo töpinä ja väepeli, saatiin puuroa ja postia.

Lehdissä oli suurin otsikoin voitonsanomina kaikilta rintamilta. Itärintamalla saksalaiset pai-

IV AK:n sotateimet 23. 8. 1941.

Perojoki...

noivat jo Smolenskissa, Suomen rintamalla oli Sortavala vallattu ja Lagus paineli jo vanhan rajan takana Tuulosjoella. Se nosti mielialaa ja toivorikkaimmat luulivat, että rähinä olisi ohi muutamassa viikossa.

ENSIMMÄISET VIHOLLISET

– Komppania valmistautuu lähtöön!

Komento katkaisi äkisti pohdiskelut.

Lähdettiin liikkeelle. Tarvoimme pehmeää ja kuoppaista kärrynuraa pitkin. Raiteiden väliin oli kasvanut kesän mittaan yli puolimetrisen heinä, jossa vieläkin kimalteli vesihelmiä vahvan yökasteen jäljiltä.

Yhtäkkiä aukesi eteen peltoaukeama ja sen takaa näkyi talorykelmä – pari–kolme maalaistaloa aittoineen, navetoineen ja muine talousrakennuksineen. Kauempaa avartui jokilaakso, jossa näkyi enemmänkin taloja.

Oltiin Perojoella.

Vänrikki Uusivuori nosti käntensä pysähtymisen merkiksi. Takaa saapui luutnantti *Tenho*, komppanianpäällikkö, ja kaivoi esiin karttansa.

– Siirtykää eteenpäin, että voin selostaa tilanteen!

Siirryttiin lähemmäs taloja aukealle pellolle. Laakson toisella puolen näkyi selvästi rautatie ja asema tai pysäkki oli melkein pästä. Keskellä laaksoa kiemurtelevalla joella oli ehkä noin puolisen kilometriä.

Joen takana talojen luona ja aseman seuduilla näkyi seisoskelevan tai kävelevän ihmisiä, jotka näin kaukaa katsoen näyttivät aivan kuin kaljapulloilta.

Ryssiä!

Niillä oli kaikilla yllään pitkät manttelit, vaikka oli näin kuuma päivä ja kun heillä oli varmaankin kaikki laukkunsa manttelin alla, jotka melkein viitivät maata, he olivat alapäästään leveitä kuin kaljapullot.

Nämä olivat nyt sitten niitä venäläisiä sotilaita! Puna-armeijalaisia.

Nyt näimme ensi kerran vas-

tustajiemme kävelevän pystyssä. Tähän saakka emme olleet nähneet heistä kuin korkeintaan pienen liiakduksen jonkun puskun takana.

Muutamia kaatuneita olimme nähneet. Kaikilla oli ollut mustan, lyhyeksi leikatun tukan sänki näkyvässä ruskean suikan alta, kuoleman kellastamat kasvot, ruskea, paitamainen kesäpusero, kangasvyö, nauhakenkät ja polviin asti kierretyt säätystinnauhat. Jos kaatuneella sattui olemaan puoliautomaattikivääri, se otettiin ja niinpä minäkin olin onnistunut evakuoimaan itselleni puoliautomaatin. Sillä ampui sentään kymmenen kutia – tosin kertatulta, mutta kuitenkin ilman latausliikkeitä.

Meitä ei ollut huomattu. Koko ajan painoi metsästä miestä pellolle. Sieltä tuli koko pataljoona. Tulenjohtue, joka seurasi meidän komppaniamme mukana, lähti heti hakemaan tähtytyspaikkaa ja löysikin sen pian talon kellarista.

Komppania oli kerääntynyt pellolle *Tenho*n ympärille. Luutnantti selitti:

– Pataljoona hyökkää yli aukean, 4. Komppania edessä, joukkueista ensimmäinen ja toinen edessä ja kolmas heti perässä. Neljäs varmistaa vasemmalle sivustalle. Kun tullaan joen rantaan, pysähdytään kunnes koko komppania on rannassa, sitten ylitetään joki yhtäaikaa. – Tehtävämme on katkaista rautatie, lyödä venäläiset voimat ja

Eteneviä joukkoja Suurperolla.

Suurperon jokilinjan kylämaisemaa.

Tulenjohtueen kanssa sovitaan yhteistoiminnasta.

asettua puolustukseen aseman pohjoispuolelle. – Mitäs katsotte? Eihän siellä ole kuin joku hullu ryssä heinätöissä! Painetaan päälle vaan, kyllä ne sieltä lähtee. – Joukkueenjohtajat, toimikaa!

HYÖKKÄYKSEEN!

Uusivuori viittasi ryhmänjohtajat luokseen. Hän näytti kartasta:

– Tässä on ensimmäisen joukkueen kaista. Kylä edessä on Suurperon kylä. Ensimmäinen ryhmä valtaa aseman ja toinen makasiinin. Kolmas ja neljäs ryhmä heti perässä varmistavat oikealle ja vasemmalle. Annan lisää käskyjä tilanteen mukaan. Onko kysyttävää?

Ei ollut. Ei ollut tosin mainittu mitään tykistön tuesta, mutta olihan tulenjohtue mukana.

Katselin hetken aikaa miehiäni.

– Kyllähän te kai kuulitte kaikki, mitä se sanoi? Nyt ei siten muuta kuin juostaan niin perkeleen lujaa kuin päästään

alas pellonlaitaa pitkin, että keretään rantaan ennen kuin ryssä avaa tulen. Mene sinä *Hautala* tunnustelijaksi!

– Minäkö syötiksi?

– No ei siinä kerkiä sen enempiä syöttinä olla – kysymys on siitä, kuinka pian ollaan rannassa. – Eteenpäin!

Ja niin pinkkaisimme *Hautalan* kanssa kärkeen ja ensimmäinen ryhmä seurasi perässä juosten pitkin heinäpellon reunaan. Pakkaukset ja leipälaukut vain keikkuivat, kun joukko painui kohti laaksonpohjaa.

Jos meitä ei ollut ennen huomattu, niin kyllä ainakin nyt! Näkyi selvästi, kuinka naapurin puolella tuli liikettä. Ukot hävisivät pelloilta talojen taakse ja asemiinsa. Hetkessä oli maise- ma tyhjä.

Ryhmämme ehti juuri jokirantaan ennenkuin ryssä avasi tulen.

Huohottaen heittäydymme mataliin, suoraan viholliseen päin viettäviin pellonoihin ja ryömme alas jokitörmää huomattumme vartiomiesten pa-

Valmiina lähtöön. "Juostaan sitten niin lujaa kuin ikinä päästään..."

Täysi vauhti päällä.

kenevan selkä kyyryssä. Hautala ja minä, jotka olimme ensimmäisinä, avasimme tulen ja pakeneva vartiomies jäi pellon-ojaan.

– Pikakivääri asemaan! huusin ryhmälleni. – Jokainen ottaa ampuma-aseman ja tähyttää tarkkaan etumaastoa. Odotetaan toisia ennen kuin mennään yli.

– Miten tuosta pääsee yli? ajattelin.

Joki leveni kohdallamme noin 30–40 metrin levyiseksi suvannoksi. Varmasti siinä olisi aika syvää keskellä. Olin huono uimari ja vielä täysissä varustuksissa.

YKSIN TULIRYÖPYSSÄ

Samassa tuntui koko taivas repeävän.

Lähtölaukausten jymy alkoi kumista vihollisen puolelta ja raskaat kranaatit iskivät jokivarteen ja pellolle. Suorasuuntaustyökkien salamet leimahtelivat – räjähti ja leimahti melkein

yhtäaikaa. Nyt alkoivat myös hitaampikäyntiset venäläiset konekiväärit louskuttaa. Suihkut vihelsivät ylitsemme.

– Peekoo asemaan ja tulta! huusin uudelleen. Mitään ei tapahtunut.

Ryömin taaksepäin ojanpohjaa katsomaan. Pk-ampuja makasi ojassa kasvot tiukasti maassa.

Pudistin miestä hartioista.

– Hei! Asemaan ja tulta!

Mies oli hengissä, mutta makasi kasvot liidunvalkoisina ojassa pystymättä liikkuttamaan jäsentäkään. Nostin aseensa jaloilleen ja huusin apulaiselle:

– Tuominen! Ota sinä ase ja anna soittaa heti jos jotakin näkyy!

Komppaniaa ei näkynyt eikä kuulunut. Oma tykistö ei ampunut laukaustakaan.

Jokin oli nyt pahasti vialla!

Noin sadan metrin päässä meistä oikealle näkyi olevan siltakkin joen yli. Samassa kuitenkin jysähti ja sillankappaleet lensivät ilmassa. Vanja oli räjäyttänyt sillan.

Suurperon kangasmaastoa, johon venäläiset keskittivät voimiaan aloittaakseen vastahyökkäyksen Kevyt Prikaati Tiiaista vastaan.

Tulitus kiihtyi ja piiskan leimahdukset räjähtivät siinä samassa hetkessä aivan takanamme. Ne menivät kuitenkin yli, sillä makasimme juuri laakson alimmassa kohdassa. Myös tykistön ja heittimien ammuksiset putosivat sen verran taaksemme, ettei meillä ollut oikeastaan mitään hätää.

Hautala istui törmän alla rannassa.

– Lähde sinä katsomaan, minne se Uusivuori on jäänyt joukkueen kanssa! hän esitti minulle.

– Minpä yritän, vastasin. – Vaikka aika hankala sitä tuota aukeaa peltoa on ryömiä. Täytyy vain yrittää oja myöten...

HANKALA HOMMA

Lähdin varovasti ryömimään ojanpohjaa taaksepäin. Törmän päällä tuntuivat luotisuihkut hipovan housunpersuusia.

– Mitähän, jos ryssä vetää kookoon lähemmäs ja alkaa kyntää ojanpohjia, ajattelin siinä ryömiessäni.

Jo muutaman vedon jälkeen nousi rynnäköpakkaus niskaan ja painoi kypärän silmille samalla kun leipälaukku pyrki mahan alle. Koetin vetää olkahihnasta laukkuja selän päälle, mutta siinä samassa painui kaasunaamari vatsan alle. Piti pysähtyä ja vetää molemmin käsin yhtäaikaa molempia laukkuja. Muutaman vedon jälkeen tilanne oli aivan sama ja taas painoi rynnäköpakkaus kypärää silmille. Hiki valui virtanaan ja suolainen vesi sokaisi silmät. Onneksi oli heinä pelloilta kor-

jaamatta. Se antoi hiukan näkösuojaa.

Ryömittäni pari–kolmekymmentä metriä oli aika jättää oja ja sukelsin timotein sekaan. Tunsin, kuinka vihaiset luotisuihkut surisivat korvissa. Kuulosti aivan samanlaiselta, kun pikkupoikana pantiin kimalaisia tikkuaskiin ja sitten kuunneltiin niiden surinaa tikkuaski kiinni korvassa. Nyt oli ääni vain kovempi ja housunpersaukset kummasti pelmahtivat joka keran kun piiskan ammuksiset menivät yli.

Korohoro ampui jatkuvasti pellolle ja taloryhmään. Aina muutaman vedon jälkeen sain pysähtyä ja vetää laukkuja selän päälle sekä korjata kypärän reunaa.

Pysähdyin vähän huohottamaan. Oli huikea jano ja kylvin hiessä. Aurinko räkitti armoittomasti. Suu oli aivan tahmea.

Terästin kuuloani. Eikös kuulunutkin vain hiljaista pulinaa edestäpäin? Siellä oli varmaan joukkue.

Vedin itseäni sinnepäin ja samalla olin keskellä nokkospuskaa. Voi jumaliste! Kädet olivat hetkessä täynnä punaisia ja valkeita läikkeitä joita kirveli ilkeästi, mutta täällä nokkospuskassa olin näkösuojassa.

Paikalla oli aikaisemmin ollut asuinrakennus, sillä törmäsin kivijalkaan. Samassa kuulin hiljaista puhetta. Kohotin päätäni – ja aivan oikein: kellarikuopassa olivat Uusivuori ja muutamia joukkueen miehiä. Otin lyhyen syöksyn yli kivijalan kuoppaan.

– Mitä me nyt tehdään ja mikä on tilanne? kysyin Uusivuorelta.

Perojoki...

– Komppaniaa ei ole kuulunut, hän vastasi. – Lähetettiin matkassa ottamaan selvää tilanteesta. Näyttää siltä, ettei tästä taida tulla joen ylitystä ainakaan nyt.

Tuli alkoi vaimeta ja kohta kuului vain joitakin hajalaukauksia. Tähyystimme varovasti yli kivijalan vihollisen puolelle. Talojen välissä näkyi silloin tällöin vilahtavan joku vihollissotilas.

– Meidän ryhmällä ei ole tappioita, raportoin. – Mitenkäs muut?

– Ei ole muita haavoittuneita kuin *Saarela*, joka ampui vahingossa sormeensa, kertoi joukkueenjohtaja.

Sepäs oli kummallinen onnettomuus, ajattelin. Se on vaikea ampua ”vahingossa” sormeensa – varpaaseen luulisi käyvän paremmin. Samalla tuli mieleen ryhmäni pk-ampuja, joka makasi ojassa naama valkoisena pystymättä eväänsä väräyttämään. Ei näistä kavereista taidakaan olla apua juuri muualla kuin soppajonossa – siinä ne kyllä ovat aika tomeria...

TAKAISINI

Kuului kahinaa nokkospuskikosta ja siihen ilmestyi lähetti, korpraali *Valtonen* aivan hiestä märkänä ja hengästyneenä. Kun hän sai vähän vedettyä henkeä takaisin, toisti hän komppanianpäällikön käskyn, jonka mukaan joukkue pysyy nykyisissä asemissaan iltaan saakka ja vetäytyy hämärän tullen taakse.

Komppania ja koko pataljoona oli kärsinyt raskaita tappioita ryssän suorasuuntaustulussa pelolla. Tulenjohtue oli saanut täysosuman heti melkein ensimmäisistä kranaateista suoraan kellarin ovesta sisään. Sen takia se oma tykistö ei ollut ampunut yhtään laukausta. Toisesta joukkueesta ovat kaatuneet ainakin vänrikki *Loivio* ja kersantti *Tomperi*. Komppanianpäällikön lähetti *Tapaninen* ja *Pohjonen* ovat molemmat kaatuneet.

”Se oli semmoinen mies, että sillä oli tapana painaa meneen vaan.” Eversti *Matti Tiainen*, Kevyt Prikaati T:n komentaja.

– Se ryssä vaan vartosi, että kaikki kerkesivät pellolle, ennen kuin se alkoi posottaa suorasuuntauksella, joku purnasi. – Tässä me nyt ollaan aivan ryssän nokan alla...

– Kun olisi menty tuolta vasemmalla metsän kautta radalle, niin oltais kukaties asemalla, jatkoi joku toinen.

Hyökkäys oli mennyt myttyyn. Sen oli ryssä torjunut helposti. Kun pataljoona levittäytyi pellolle, olivat maalit kuin tarjottimella. Suorasuuntaustykien ja kranaatinheitinien tuli hajotti koko pataljoonan suurin tappioin ja rannassa kyyhöttävä Uusivuoren joukkue oli ainoa, joka säästy tappioilta.

Läksin ryömimään takaisin ryhmäni luo. Ammunta oli nyt tauonnut kokonaan ja matka tuntui helpommalta.

Tavoitin ryhmäni jokitörmästä. Pojat olivat laskeutuneet

alas jyrkkätörmäisen Perojoen rantaan, jossa he olivat aivan suojaissa.

Selostin tilanteen pojille. Seurasin pitkä odotus. Pimeä ei tullut ennen kuin joskus yhdeksän jälkeen, mutta päätimme yrittää heti kun tulisi hämärä.

POIS LOUKUSTA

Viimein alkoi hämärää. Nousimme ja aloimme vetäytyä taakse ensin törmän alustaa jokisuunnassa ja sitten ojan pohjaa suoraan ylös kohti metsää. Pääsimme huomaamatta, koska vihollinen ei ampunut ja tuotapikaa törmäsimme viidennen komppanian parivartioon. Nämä olivat tietoisia tulostamme ja neuvoivat tien komppaniaan. Tapasimme porukan aivan läheltä majoittuneena puiden alle

ja liityimme seuraan vähin äänin. Kohta olimme sikeässä unessa.

Laukaustenvaihtoa jatkui koko yön ja aamulla aloitti vihollisen tykistö jälleen raivoisan keskityksen.

Komppania komennettiin lähtöön ja vakavin kasvoin järjestyimme avoparijonoon kahden puolen tietä. Marssimme ohi keskityksen – kuka enemmän, kuka vähemmän kyykkien kranaattien lyödessä hiekkakanakaaseen.

Jonkin matkan päässä sivuutimme pataljoonan esikunnan teltat. Tuttu lähetti kertoi, että hetki sitten oli taisteluosaston komentajan teltaan tullut täysosuma ja elvsti ja muutamia muita oli kaatunut.

– Se poika ei piileskellyt takalinjassa, vaan se heilui aina edessä!

– Joo, se oli semmoinen mies, että sillä oli tapana painaa meneen vaan – ei sillä ollut aikaa kiertää...

Tällaisia olivat miesten arvelut taisteluosasto T:n komentajasta.

Aurinko kuumotti pilvettömältä taivaalta ja hiki alkoi jälleen virrata. Ilmassa oli savua ja räjähdysaineitten kirpeätä hajua. Keskitys jatkui ja sitä säestivät konetuliaseitten terävät sarjat. Taivaalla jyrräsi omien hävittäjien parvi, kun se näennäisesti ilman päämäärää kaarteli taivaan sinessä. □

Valtasimme

PENTTI TOLONEN

SORTAVALAA

kön suojaan. Ympärillä kuhisi myös ensimmäisen pataljoonan miehiä.

Ei tiedetty tehtävää. Odotettiin.

Yhtäkkiä levisi huhu, että joudumme hyökkäämään vasemmalla olevan suuren peltoaukean yli Liikolanmäkeen ja Paasovuoreen. Kuiskailtiin, että se olisi ollut ensimmäisen pataljoonan tehtävänä, mutta osa miehistä oli kieltäytynyt. Kaiken lisäksi meidän komentajamme *Kalle Castren* olisi kuulemma tarjoutunut tehtävään...

Siinä se on, Sortavala!

JR 30:n Kranaatinheitinkomppanian tulenjohtue etsii maaleja Sortavalan Kuhavuorella.

Kaupungin tai asutuskeskuksen valtaus oli hyökkääville joukoille aina selvä ja konkreettinen päämäärä, operaation päätepiste. Tunnelmat olivat silloin tavallista juhlallisemmat – entäpä jos vaikka koko sota loppuisi tähän...?

VÄNRIKKI *Toivolan* joukkue lähestyi hajanaisena parvena Sortavalaa. Juuri oli ylitetty Karmalansalmi.

Tie oli kirjavanaan likaisia taistelun kuluttamia miehiä. He valuivat kuin virta kohti kaupunkia. Mitä lähemmäksi tultiin sitä sakeammaksi joukot puuroutuivat tiellä.

– Koettakaahan pysyä porukassa! huuteli *Toivola* joukkueelleen.

Aurinko paistoi helteisenä. Pitkästä aikaa ei pelottanut.

Edellä kulkeneet joukot olivat jo tunkeutuneet kaupunkiin. Sieltä kuului hajanaisia laukauksia ja paikoitellen nousi mustia savupatsaita.

Jotakin juhlavaa kohosi miesten mieliin. Oltiinhan lähestymässä ensimmäistä todella suurta tavoitetta. Sortavala oli jo käytännöllisesti katsoen meidän. Vain kaupungin reunametsiköissä oli enää järjestäytynyttä vastarintaa.

Voitonhurma, uteliaisuus ja jännitys olivat vallalla. Taakse

jääneet taistelut ja kaikki kärsimykset pakenivat ikään kuin kauemmaksi selän taakse sitä mukaa kun lähestyttiin kaupunkia.

PURNAUSTUOKIO

Kolmas pataljoona pysähtyi hautausmaan reunamille metsi-

Tieto hyökkäyksestä vahvistui todeksi. Miesten mielissä alkoi kuohua.

– Jo pitää olla perkeleen hullu! Tarjota nyt oma porukkansa tapettavaksi...

– Saatanan Kalle! Menisi itse edeltä, niin tietäisi...

– Älä sano. On se sen verran

Näköala kaupunkiin Kuhavuorelta.

hullu että se saattaa mennäkin...

– Jos on yhtään pyssymiestä vastassa tuolla mäellä, niin ne hän tappavat meidät kuin luitkat tuohon aukealle. Nyt menee mahdottomaksi...

Tavanomaista purnausta, joka jotenkin helpotti.

Toivola ei puhunut miehille mitään. Ei kärsinyt lisätä. Se olisi vain pahentanut tilannetta.

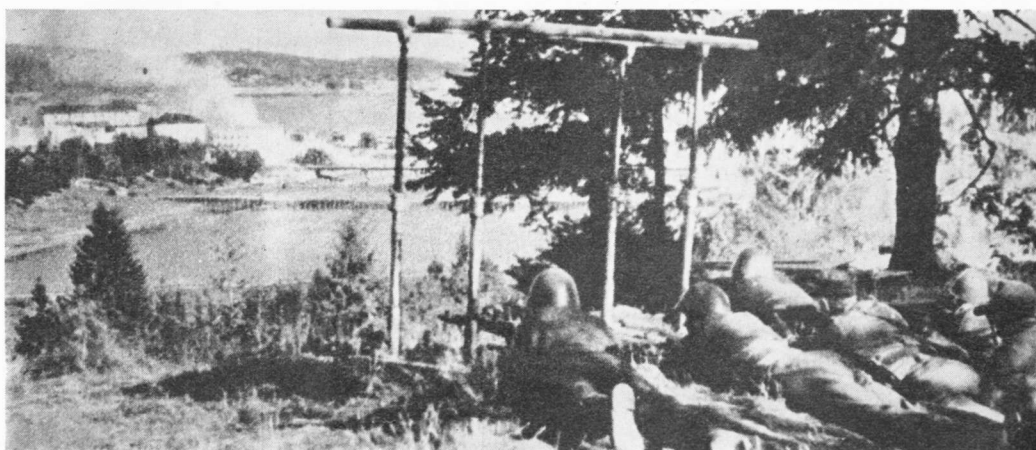
Keskelle tätä hälinää ja purnausta ilmestyivät töpinän muonanjakajat. Heillä oli suuret tupakkapaketit sylissänsä. Jaettiin ylimääräiset tupakat – Työmiestä, oikeata pöllitupakkaa! Jakajien ympärille syntyi ruuhkia.

– Katso kun narraavat lasta makkaralla! Eihän tässä ole enää paskankaan hätää, huusi joku ja kurkotteli omaa osuutaan. Sanoissa oli leikkisä sävy.

Pantiin tupakaksi oikein joukolla. Tuntui, että nyt sitä on, kun on kokonainen aski ylimääräistä.

Miehet kokoontuivat tupakoi- maan pieniin ryhmiin. Purnaus lopahti. Se ikään kuin haihtui savun myötä ilmaan ja mieliala alkoi nousta.

Komentaja neuvotteli komppanianpäälliköiden kanssa.

Tykistö pehmittää kaupunkiin pesiytynyttä vihollista.

HYÖKKÄYSKÄSKY

Komppanianpäälliköt tulivat puhuttelusta ja kokosivat joukkueenjohtajat. Käskyt ja suunnitelmat annettiin edelleen. Sil- lä aikaa loikoivat miehet maastossa ja arvailivat mitä tästä tulee.

Toivola oli saanut muiden mukana käskyn. Nyt hän kii- rehti joukkueensa luo. Puheen sorina keskeytyi. Kaikki tuijotti- vat Toivolaa kuin tuomionlukua odottaen.

– Eipä hätäillä, pojat! Nyt on sillä tavalla, että ensiksi ampu- vat helvetisti kranuja tuohon mäkeen. Sitten ampuvat savun

aukean peitoksi. Lisäksi tuolta mäeltä selän takaa ampuu suo- rasuuntaustykki meidän yli kun lähdetään. Ja kun vielä tuurasi, että saamme olla toisessa linjas- sa, 200 metriä kärjestä. Sitä ei ole sattunut monesti meidän osaksi! Toivola lateli.

Sitten huudettiin alikersanti *Oinosta* päällikön puhutteluun. Jokainen tiesi, että tuo huuto merkitsee partiota.

Ei kestänyt kauan kun *Oino-* nen tuli ja ilmoitti saamastaan tehtävästä. Uteliaana kerään- nyttiin miehen ympärille.

– Tuota rantapuseikkoa myö- ten pitäisi mennä tutkimaan on-

ko siellä tuolla mäellä ketään. Pari miestä vain kaveriksi...

Miehet katselivat vakavina ympärilleen – tehtävä saattoi olla vaikea... Pian lähtijät kuitenkin löytyivät ja partio pääsi matkaan.

Alettiin ryhmittä hyökkäykseen. Partion suunnasta ei kuu- lunut mitään.

– Onkohan vanjat lähteneet, arveli joku optimisti.

– Tai päästävät lähelle ja rä- väyttävät sitten, puuttui puheeseen pessimisti.

LUONTO NOUSEE

Äkkiä jyvähti.

Oma tykistökeskitys alkoi täsmällisenä ja rajuna. Kranaatteja tuli tuiskuna vastapäiseen mäkeen. Maa vapisi, rysähteli, multaa ja kiviä lensi ilmaan, puut katkeilivat. Sitten savu ja pöly peittivät mäen kokonaan näkyvistä.

– Siellä se vanja nyt tarke-

myöten kavuten päästiin mäen harjanteelle.

Tavoite saavutettiin ilman tappioita. Vihollista ei edes nähty. Kuultiin ainoastaan jonkun ”hyppyryssän” ampumat pari laukausta. Jäljistä päätellen ei mäellä näyttänyt olleen ainakaan suurempaa miehitystä. Oli vain muutamia tilapäisesti kyhättäviä pesäkkeitä.

simman mukavan painanteen kallioiden koloista makuupaikakseen.

Toivola löysi mäen päältä paksun karhunsammaleen peittämän tasanteen. Siihen hän levitti viholliselta evakuoimansa telttakankaan aluseksi. Se oli juuri sopivan kokoinen kolmelle. Siihen painautui Toivola lähettiensä kanssa.

niin kaukana. Synkkä kuusikko ja yön hämärä laski ikään kuin suojapeittonsa väsyneiden sotilaitten päälle.

Kaupungin katot hämmöttivät hämärän läpi. Sieltä täältä kajasti vielä taistelujen jäljiltä tulipalojen hiipuvat hiillokset.

Toivola kertasi mielessään päivän tapahtumia sekä koko sotaretkeä Värtsilästä tähän saakka. Hänestä alkoi tuntua, että pian tämä sota loppuu. Tuskinpa sitä enää tämän kauemmaksi...

Jospa tämä Sortavala olisikin meidän porukan lopullinen tavoite! Näihin keveisiin ajatuksiin Toivola nukahti.

Seuraava päivä valkeni poutaisena. Se oli elokuun viidestoista. Miehet käppäilivät mäen rinteellä aamuaskareissaan.

Joukkueiden johtajat juutuivat heti käskynjaolle. Saatiin tehtävä. Käsky oli puhdistaa vihollisista vasemmalta Laatokkaan kaartavan joen ja kaupungin välinen alue.

Vasen reuna, jokivarsi, oli aukeaa peltoa ja oikea puoli metsää. Toivolon joukkueen osuu-

Itse kaupunkiin päästyä on tunnelma mahtava.

Kohti Sortavala.

nec ...

– Tuolla ei kyllä kukaan pysy hengissä!

Vahingoniloisia arviointeja kuului sieltä täältä – saipapuriakin kerran vuorostaan – toistatuhatta kranaattia, tiesi joku tulenjohtajan kertoneen.

Saman tien lensivät savurasiat pellon kaupungin puoleiseen reunaan. Savu levisi tuulen mukana peittäen suurimman osan aukeasta.

Kärkijoukkue painui savun sekaan. Toivolon joukkue katselee mäeltään taistelun alkua kuin sotaharjoitusta.

Sitten oli heidänkin vuoronsa lähteä liikkeelle.

Ensimmäisten miesten ollessa puolivälissä aukeata alkoivat suorasuuntaustykit laukoa selän takaa joukkojen yli. Ammukset kulkivat viheltäen niin läheltä joukkojen yläpuolella että vihellyksen kohdalla vaistomaisesti painauduttiin.

Etumaiset miehet alkoivat nousta mäelle.

Rinne oli jyrkkä. Etsittiin painanteita ja notkelmia, joita

Pysähdyttiin ja asetettiin variot.

VÄNRIKKI VAIPUU HAAVEISIIN

Elokuinen kuuma päivä hämärtyi yöksi. Kuusikossa oli melkein pimeää. Yövyttiin niille sijoille johon oli pysähdytty. Jokainen koetti löytää mahdolli-

Makuupaikalta oli hyvä näköala kaupunkiin. Toivola ei saanut heti unta, vaan hän jäi kuuntelemaan ja katselemaan. Tuntui niin juhlalliselta. Päivän melskeet olivat vaihtuneet täydelliseksi hiljaisuudeksi. Vain silloin tällöin kantautui jostakin kaukaa taistelun jyminä. Se ei päässyt häiritsemään, sillä se oli

deksi tuli äärimmäinen vasen sivusta jokirantaa myöten.

Vihollisen voimat arvioitiin vähäisiksi. Niinpä ryhmitykseen ei järjestettykään syvyyttä vaan lähdettiin etenemään ketjuna. Toivola määräsi kersantti Savolaisen oikeaan reunaan ja itse otti paikan viimeisenä vasemalla.

– Sitten lähdetään ja levittäydään haitarina tarpeen mukaan!

Näin kuului Toivolan käsky.

HARAVOITIIN MAASTO

Alussa oli mäkeä ja metsikköä. Mentiin varovasti tähyillen.

Niityn reunassa oli joku ladon tapainen. Toivola lähestyi latoa *Turusen* kanssa. He astuivat avoinna olevasta ovesta sisään aseet ampumavalmiina.

Ladon keskellä seisoivat isokokoinen vihollinen kädet ylhäällä. Toivola viittasi konepistoolillaan miehen ulos. Mies seurasi pelokkaana ja alkoi puhua kovasti omalla kielellään.

– Njet ponimaju! valisti naapuria Toivola ja viittasi miehen mukaansa.

Eteneminen jatkui oja ja pensaikkoa tutkien. Päästiin lähelle jokisuistoa ja rantaa.

Rantapenkereen takana vesirajassa ja varsinkin sakeassa ruohikossa oli vihollisella hyvä suoja. Jäljistä huomattiin, että he olivat vetäytyneet sinne. Ketju puristi heidät nyt ahtaalle. Heidän oli joko taisteltava tai antauduttava. He valitsivat taistelun.

Ruohikosta kajahti harvaksen laukauksia. Oli vaarallista olla aukealla pellolla.

Vihollisen tilanne näytti toivottomalta. Siksi Toivola yritti saada heidät antautumaan. Hän pani mukanaan seuraneen vangin huutamaan tovereilleen, mutta ammuskelu vain jatkui.

Rantakaistale omien ja vihollisten välissä pieneni pienenevänsä. Lopuksi jäi vain kuin nuotan perä metsän reunaa ja niitynlämpäreitä.

Oikean reunan joukot työntyivät myöskin rantaan. Osa heidän edessään pakenevista antautui ja osa pakeni ruohikkoon.

Vankien joukossa oli myöskin kaksi naista. Ne olivat ensimmäiset saamamme naisvangit. Heitä tarkasteltiin ja hämmästeltiin. Toinen tytöistä oli sotilasasuinen. Hänen rinnassaan oli joku ansiomerkki ampumisesta. Sitä ihailtiin ja arveltiin.

– Tuo se on voinut tappaa

monta meikäläistä. Ei ole pojat hassumman näköinen. Kun pääsisi lähitaisteluun...

Äkkiä rantaruohikosta rävähti pikakiväärisarja. Luodit vingahtelivat miesparven yli. Pystyssä olevat painautuivat ojiin suojaan.

EPÄTOIVONIN YRITYS

Sitten nähtiin kahden vihollisen pyrkivän lautalla karkuun järvenselälle päin. Toinen meloi kiivaasti laudan palasella ja toinen makasi lautalla ampuen koko ajan pikakiväärillä. Samalla tuli ruohikon takaa esiin kaksi karkulaista, jotka yrittivät paeta uimalla.

Laukauksia alkoi pamahdella uimareita kohti. Molemmat saivat osuman päähänsä ja painuivat syvyyksiin. Myös lautalla olevista pk-ampuja haavoittui. Meloja nosti kätensä ylös antautumisen merkiksi ja käänsi lautansa rantaan päin.

Niityllä syntyi liikettä. Luultiin, että jäljellä olevat viholliset ovat jo vaarattomia ja ettei heitä ole enää montaa. Alettiin juoksennella pystyssä, kunnes ruohikosta ammuttu luoti haavoitti vaikeasti erästä naapurijoukkuemiestä.

Äkkiä – kaikkien yllätykseksi – niityn keskeltä pajupensaiden suojasta lensi käsikranaatti. Se ei kuitenkaan vahingoittanut ketään. Heittäjään suunnattiin monelta taholta konepistoolisuihkuja ja käsikranaatteja. Päiveltiin sitä ruhoollisuutta ja sisua, jota nämä viholliset osoittivat.

Metsikön raja, niityn yläreunaan tehtiin nuotio. Sen ympärille kokoontuivat sekä vangit että omat.

Alkoi hämärtyä. Nuotion loimut nousivat korkealle. Poltettiin vieressä olevaa pisteaitaa. Järvessä olleet viholliset kuivateltivat vaatteitaan.

Vangeille tarjottiin tupakkaa. Jotkut yrittivät saada keskustelua aikaan. Ajatukset ja kokemukset olivat yhteiset, mutta kieli erotti.

Pian kuului käsky valmistautua marssiin Sortavalan kaupunkiin. Vangit koottiin parijonoon. Heitä kertyi 122.

Suuri Hetki oli edessä. □

SANOMAIN

PULPPUSI VOITTOJA SEITSEMÄLLE ONNELLISELLE

Sanomain Aikakauslehtien järjestämässä Toiveiden lähde-arvonnassa voitti pääpalkinnon, 50.000 mk rahaa puhtaana käteen JARI SOPPELA Lahdesta.

Kuukausiarvonnoissa, ajalla 1. 1. – 30. 6. 82 voitot menivät seuraaville henkilöille:

Aurinkomatkojen Kefalonian matka kahdelle

*Aira Lehtinen, Helsinki
Paula Hytönen, Riihimäki*

Philipsin HiFi-laitteisto

*Eila Pelanti, Rusko
Mirja Jokinen, Kotka*

Lapponia-korut

*Eine Friman, Espoo
Hanna Kesämaa, Pirkanmaa*

ONNEA KAIKILLE VOITAJILLE!

SANOMA AIKAKAUSLEHDET

Me naiset · Kodin Kuvalehti · Suuri Käsityökerho · Kansa taisteli · Eläinmaailma · Tiede 2000 · Aku Anka · Nalle Puh · Roope setä

Menin ensimmäisenä VIIPURIIN

ALLAN
HEIMONEN

Viipurin vapauttaminen vieraista valloittajista oli kesän 1941 merkkitapahtuma. Erityisen vaikuttavina jäivät nuo päivät viipurilaisten mieleen. Kaupungin rajan ylitys ensimmäisenä suomalaisena vetäytyvän vihollisen seassa on jäänyt viipurilaispojan muistiin.

YKSPÄÄSSÄ taistelleet tietävät mitä on jännittää ohut taistelulinja metsänharjanteille, joiden takaa avautuu laajat niittyalueet, ja ottaa niissä asemissa vastaan toistuvia aina taisteluasemiin saakka

Siellä jossakin on kotikaupunki . . .

Metsän suojassa eteenpäin.

ulottuvia vihollisen iskuja sen pyrkiessä estämään joukkojemme pääsyä Viipuriin elokuussa 1941.

Vihollinen yritti rajuin toistuvien hyökkäyksin lyödä joukkoamme saadakseen hengähdyksia ryhmittääkseen joukkojaan uudelleen ja suojataksaan Viipurin ohi joukoilleen vetäytymistien. Olin mukana I./KTR 11 tulenjohtueessa I/JR 45:n riveissä.

Tällä taistelualueella olivat molemmin puolin niin kevyet kuin raskaat aseet puhuneet vuorokaudesta toiseen — yhtämittaa. Vastustajiemme hyökkäykset tehtiin rajulla rohkeudella ja usein he pääsivät jo osittain meidän aseimiimme saakka.

Meidän tulemme oli myös tuhoisaa, koska olimme laajalla harjanteella ja niinpä monet vihollisen hyökkäävät ryhmät kaatuivat perä perään juostessaan asemiamme kohti.

Taistelujen väliajoilla vi-

hollinen tulitti hyökkääviä joukkojamme raskailla aseilla. Varsinkin Ykspään asemaa vastapäätä mäellä sijaitseva raskaan heittimen tulenjohtue antoi niskaamme vaarallisia keskityksiä. Se toimi erittäin hyvissä maasto-olosuhteissa korkealla mäen kumpareella, josta se saattoi vaivattomasti nähdä meidän liikkeemme varsinkin Ykspään aseman suunnassa.

Tuli oli erittäin tehokasta ja tarkkaa. Raskaan heittimen tulen jatkuvasti paahtaessa asemiamme olivat joka miehellä hermot pinnalla.

ERIKOIS- TEHTÄVÄÄN

Saavuimme erikoistehtävään määrättyinä ryhmänä polkupyörillä ajaen Ykspään aseman lähelle. Ryhmän johtajana toimi vänrikki *Sakari Airaksinen* ja muut ryhmän jäsenet olivat alikersantti *Make*

Jussila ja kirjoittaja.

Pysähdyimme JSp:n kohdalla, jossa tietä varjostivat kauniit lehmukset. Vänrikki Airaksinen tarkasteli karttaansa ja kääntyi puoleemme:

— No, pojat — lähellä olaan! Tätä tietä tuonne!

Aioimme jo lähteä ajamaan tietä pitkin, kun eräs tien varressa istuva haavoittunut sotamies huusi meille:

— Älkää hitossa sitä tietä! Tarkka-ampuja kyttää siellä! Pääsette hengestänne.

Vasemmalla oli avoin pelto. Kranaatinheittimen ammuksia putoili silloin tällöin pellolle.

Jätimme pyörämme JSp:n lähelle ja lähdimme jalan pelton yli, jonka ojat olivat melko syviä. Se rohkaisi mieltämme ylittää pelto heitintulesta huolimatta.

Pääsimme onnellisesti yli. Edessämme oli valkeaksi rapattu pieni rakennus ja myllyn rauniot.

Havin aluetta valtauksen aikoihin. SA-kuva

Lähellä myllypuroa majaili toinen tulenjohtueemme. Jäimme paikalle ja vänrikki Airaksinen otti yhteyden I/JR 45:n pataljoonan komentajaan, kapteeni Siitoseen. Neuvotteluissa tultiin siihen tulokseen, että meidän erikoisryhmämme oli pyrittävä tuhoamaan nopeasti panssarintorjuntatykin suorasuuntauksella vihollisen tulenjohtue.

Tarvitsimme tykille lisää miehistöä. Vapaaehtoisia löytyikin ja niin lähdimme liikkeelle seitsemän miehen voimalla.

Yksikään meistä vapaaehtoisista ei ollut saanut koulutusta pst-tykillä. Kokeilimme sen toimintaa. Pian osasimme ladata ja laukaista, mutta suuntaaminen oli epävarmempaa. Päätimme tähdätä putken läpi.

VIHOLLINEN VOITTI KAKSINTAISTELUN

Vedimme pst-tykin nopeasti aseisiin valkeaksi rapatun talon kulmalle, kannoimme riittävän määrän ammuksia ja aloitimme nopeasti tulituksen. Minä toimin suuntaajana, vänrikki Airaksinen tähyistäjänä.

Vihollisen tulenjohtueen pesäkkeeseen saatiin heti osumia ja siellä näkyi nopeaa liikkettä. Paransimme yhä tahtia, sillä tiesimme, että vastapeluri ei myöskään aikaile tomissaan.

Samassa kuuluivat raskaan heittimen lähtölaukaukset.

— Matalaksi! ehti joku hihkaista.

Papulan sillalla.

Jo kuuluu lähestyvien raskaan heittimen kranaattien ilkeä suhina! Ei ole epäilystäkään — nyt tulee kohti...

Räjähdyksen lopetti pelkäämisen.

Tullessani jälleen tajuihini totesin, että kranaatti oli täysosuma tykkiin. Se oli räjähtänyt vain parin metrin päässä minusta. Henkeni pelasti välissä oleva kivi, joka löi sirpaleet ylös. Koetellessani jäseniäni totesin, että vasen olkapää ja käsi olivat kuin halvautuneet ja vasemmasta korvasta oli mennyt kuulo.

Kavereille oli käynyt paljon pahemmin: kolme tykillä olutta vapaaehtoisista kaatui ja kaksi haavoittui. Vänrikki Sakari Airaksinen, koivistolainen neuvokas ja urhoollinen upseeri, oli saanut sirpaleen reiteensä. Minun lisäksi jäi ehjäksi vain alikersantti Jussila, joka oli juuri hakemassa ammustäydennystä.

JOKO VIIPURIIN PÄÄSEE?

Samana päivänä, 28.8.1941,

sain jälleen uuden tehtävän: ylemmät johtoportaat halusivat tietää, joko Tienhaaran alue olisi vapaa vihollisesta vai olisiko sillä suunnalla ehkä miehitettyjä taisteluasemia.

Majuri Kraemer tiesi, että Viipuri oli syntymäkaupunkini ja katsoi minut oikeaksi mieheksi tähän hommaan.

Partiooni määrättiin luutnantti Toivo Haapasen joukkueesta neljä miestä. Läksimme heti matkaan huolimatta siitä, että väsymys painoi jokaista — kolme vuorokautta oli tapeltu jotakuinkin syömättä ja nukkumatta, raskain tappioin.

Valitsin etenemistieksi ratavarren pajupensaikon, joka antoi hyvän näkösuojan. Aluetta voitiin kyllä tähystää radan oikealla puolella olevien suurten varastorakennusten ylimmistä kerroksista, mutta valinnan varaa ei ollut.

Ryömimme eteenpäin varoen heiluttamasta pensaita ja mahdollisimman äänettömästi. Partioni neljä miestä seurasivat minua muutaman metrin

etäisyyksin.

Edettyämme parisensataa metriä törmäsimme kilpeen, jossa oli sävähdettävä teksti: **VIIPURIN KAUPUNKI** Tapaus tuntui historialliselta, kun hetken kuluttua käsitykseni mukaan ensimmäisenä suomalaisena ylitin kotikaupungin rajan.

Vielä parisensataa metriä edettyämme kokoontuimme vasemmalla olevan huvilan puutarhaan. Pidin joukkoni puhuttelun todeten, että olemme ensimmäiset suomalaiset Viipurissa ja kehottelin heitä äärimmäiseen varovaisuuteen.

Huvila oli kranaattien runtelema. Puutarhaan oli kaivettu katettuja pesäkkeitä, joiden äärellä oli sidottu haavoittuneita. Nurmikolla oli muutama kypärä, sotilaspuseroita ja pari koppalakkaa, joista irroitin kokardit sotamuistoksi.

Jatkoimme nopeasti läpi puutarhojen ja kujien.

Oli outo tunne vaeltava autiossa Tienhaarassa, kotikaupungissa — innosti ja pelotti yhtäaikaan. Vaara tulla tuhotuksi kaupungin sokkeloissa oli ilmeinen eikä apua olisi ollut mistään päin odotettavissa.

Tienvarren maastosta löysimme lisää katettuja pesäkkeitä. Kulkusuunnastamme oikealla sijaitsevien monikerroksisten tehdasrakennusten muistan häirinneen meidän turvallisuutemme tunteita.

Nämä rakennukset sijaitsivat kuitenkin niin kaukana radan toisella puolella, etteivät ne kuuluneet meidän tiedustelualueeseen.

Korsukolportööri Kalle Väänänen on saapunut Viipurin asemalle.

VIHOLLINEN LÖYTYY

Saavuttuamme Tienhaaran aseman takana sijaitsevalle korkealle mäelle näimme kauempana laajan niittyalueen toisella reunalla vetäytyviä vihollisjoukkoja. Jostakin taempaa asemien välimaastosta kantautui vetäytyvien joukkojen ääniä.

Lähestyimme Tienhaaran asema-alueita. Täällä emme havainneet vihollista eikä aseman toisellakaan puolella ollut vihollisjoukkoja.

Olimme suorittaneet tiedustelutehtävän.

Päätin jättää paikalle oman Eskon puumerkkinä. Lähellä oli koivu. Vuolin puukollani nopeasti koivuun nimikirjaimeni ja kellonajan 15.03.

Alkoi partioni paluumatka. Etenimme edelleen mahdollisimman varovasti, kaikki aistit äärimmilleen herkistettyinä.

Ollessamme juuri ylittämässä erästä katua kuulumme läheltä talon kulman takaa liikkettä ja ääniä.

Annoin merkin kädelläni. Pysähdyimme ääneti. Painuimme matalaksi jokaisella konepistooli käännetyinä rakennuksen kulmaukseen, sormi liipasimella.

Hiekka rapisi jälleen ja kuului ääntä. Vihollisen sotakoira, saksalainen paimenkoira syöksähti esiin.

KOIRAN KANSSA NOKITTAIN

Iso sotakoira astui muutaman askelen meihin päin. Se oli vain muutaman metrin päässä

minusta ja kyyristeli hivenen. Kuulemistani äänistä päätelin, että nyt on toimittava nopeasti ja kuiskasin toisille partioni jäsenille:

— Jos koira alkaa haukkua, ammun sen. Pysykää paikoillanne!

Ajattelin, että ehkäpä eläinkin aavistaa tilanteen ja jättää meidät. Liikkumatta tuijotimme me viisi hikistä, likanaamaista partiomiestä sotakoiraa.

Vihollisen äänet kuuluivat uudelleen kulmauksen suunnassa. Kirosin huonoa tuuriamme. Nyt alkavat vaikeudet! Olimme vielä noin kilometrin päässä omista linjoista. Apua ei olisi odotettavissa.

Hiljaisuus jatkui. Koira katsoi meitä värähtämättä. Kesäpuserojemme selkämykset alkoivat mustua hiestä.

Jälleen kuulumme talojen takaa ääniä. Koira heristi korviaan ja näytti käyvän levottomaksi. Se kohotteli päätään. Odotin joka hetki, että se aloittaisi haukunnan ja antaisi merkin isännilleen.

Odotin sormi konepistoolin liipasimella. Tunsin, etteivät miehet enää kauan kestäisi tätä jännitystä. Näin sen heidän kasvoistaan.

— Pysykää paikoillanne! kuiskasin. — Jos koira haukkuu, ammun sen. Silloin syöksykää puutarhaan. Jään tähän viimeiseksi suojaamaan.

Tuntui kuin koira olisi kärsittänyt, että jotain lopullista ja tärkeää oli sen kohdalta nyt päätetty. Se kohotti vähän toista haavoittunutta etujalkaansa ylös niin että jalka hie-

man väräsi. Yhtäkkiä se liikahti, pyörähti ympäri ja katosi salamannopeasti kulman taakse.

Vilkaisimme toisiimme. Yksikään mies ei puhunut mitään.

— Nopeasti liikkeelle! käskin hiljaisella äänellä. — Meillä on vähän aikaa. Sotakoira on monta tapaa ilmaista, että vihollinen on lähellä. Se voi vieläkin paljastaa meidät.

Syöksyimme edessämme olevaan puutarhaan. Seuraavan talon pihapuutarhaan jäimme odottamaan.

Emme nähneet vihollispartiota. Se ilmeisesti jatkoi matkaansa. Lähdimme liikkeelle kohti omia linjoja.

OMIEN PUOLELLA

Kun lähestyimme pajukossa aluetta, missä aikaisemmin oli ollut vihollisen tulenjohtueen tähyistäjä, emme enää nähneet siellä mitään liikettä. Vihollinen oli irtautunut. Tein ilmoituksen ja annoin piirroksen havaitsemistani vihollisen asemista.

Pataljoonan komentaja pani

toimeksi: nyt mentiin Viipuriin! Joukot lähtivät liikkeelle maantietä pitkin.

Kiihruhdin etenevän pataljoonan kärkeen oppaaksi. Saavuttuamme Tienhaaran asemalle oli kaikkien mieliala suorastaan hurmioitunut Viipuriin tulon johdosta.

Juoksin Tienhaaran asemalle sen päärakennukseen. Asemapäällikön huoneesta löysin uutuuttaan kiiltävän ladatun Nagan-revolverin. Juoksin ulko-ovelle ja ammuin kunnialaukaukset Viipurin valloittamisen kunniaksi. Nopeasti miehitetiin illan kuluessa koko Tienhaara.

Varhain seuraavana aamuna olin etenemässä neljän miehen partiossa kohti Sorvalin esikaupunkia ja Viipurin linnaa. Sorvalin puusillan liepeillä vihollinen pääsi yllättämään partiomme ja vain ihmme kaupalla pelastuimme. Konepistooliini osui luoti, joka rikkoi asean. Vihollinen yritti vielä katkaista paluutiemme, mutta luutnantti Toivo Haapasen partio tuli avuksi ja pelasti tilanteen.

Sitten oli Viipuri jälleen meidän! □

SANOMA OSAKEYHTIÖ Aikakauslehdet

ARVONTAKORTTI

Tällä kortilla voit lehteä tilaamatta osallistua Sanomien Onnenkoppi-arvontoihin ja lehtien omiin markkinointiarvontoihin 31. 12. 1982 saakka.

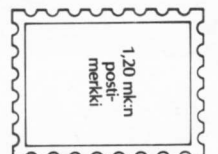
- Osallistun Sanomien Onnenkoppi-arvontoihin.
 Osallistun seuraaviin lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin/tunnukset _____

Etunimi		Sukunimi	
Jakeluosoite		Puh.	
Postinumero		Postitoimipaikka	

Sanomien Onnenkoppi-arvontojen voittajien nimet julkaistaan Me naiset -lehdessä n:o 5/83, Kodin Kuvalehdessä n:o 4/83 ja Helsingin Sanomissa 11. 2. 83. Kaikkiin voittajiin otetaan yhteyttä myös henkilökohtaisesti.

Sanoma Osakeyhtiö
 Aikakauslehdet
 Onnenkoppi
 PL 850
 00002 HELSINKI 200

KIRJE

Turistina taistelualueella

EERO VUOHIO

Kun hyökkäys kesällä 1941 alkoi lähestyä kotiseutuja ei Karjalan miehiä pidätelty mikään: kotitaloa oli päästävä katsomaan vaikkapa luvatta ja taistelujen sekaan.

ÄYRÄPÄÄNJÄRVEN—MUOLAANJÄRVEN väliselle kannakselle oli vuonna 1941 muodostunut vihollisen sulkuasema, johon hyökkäivät JR 49:n joukot olivat joutuneet pysähtymään useammaksi päiväksi. Tukipatteristoon kuuluvan 9./KTR 19:n tulenjohtueen puhelinryhmällä oli täällä vähän tehtävää sen jälkeen kun vihollisen vastahyökkäykset oli torjuttu tulenjohtueellekin ikäviä tappioita tuottaneissa taisteluissa. Oli jo muutaman päivän ollut rauhallista ja suunnitelin lähteä katsomaan, onko kotikylä Säiniö jo vallattu. Meitä oli kaksi saman kylän poikaa, joten pyysin toista kaveriksi, mutta matkan pituuden takia en saanut tällä kertaa seuraa. Lähtölupaa en kysynyt enkä myöskään tiennyt tilanteesta juuri mitään — into vain oli kova.

KOTIA KOHDEN

Aamulla aikaisin hyppäsin pyörälle varustuksena leipälaukku, ternikivääri ja kamera. Ajelin pyörällä reittiä Heikurila—Rautamulta—Ravikankaan lentokenttä—Kämäränkylä—Pien-Pero—Heponotko. Vääräkosken tienhaaran lähestyessä alkoi jo tuntua turvattomalta, kun vähään aikaan ei ollut enää omia joukkoja näkyvillä eikä selviä taistelun jälkiäkään enää Heponotkon jälkeen. Vasemmalta puolelta Ryövärintuon takaa kyllä joskus lensi kaukaisia harhaluoteja, kun pysähdyin kuuntelemaan.

Sitten vähän ennen Vääräkosken tienhaaraa mäen päällä oli selviä tuoreita taistelun jälkiä. Tällä mäellä aloin kuitenkin jälleen suunnitella takaisin lähtöä, mutta silloin näin Vääräkosken tietä marssivan omia joukkoja niin tiiviissä muodostelmassa, että päätelin vihollisen olevan hyvinkin kaukana.

Tien risteyksessä menin ky-

symään, onko Säiniö jo vallattu. He sanoivat olevansa juuri menossa sinne päin. Siinä kärkeä harvennettiin ja eteneminen jatkui maantien suuntaisena Viipuria kohti.

Sivuutettiin varsinainen Peron tienhaara ilman välikohtauksia. Säiniölle Honkasenmäen kautta menevä tie oli myös tyhjää niin pitkälle kuin maanteiden risteyksestä näkyi.

Hyökkäyskärki suuntautui kohti Viipuria maantien suunnassa. Ei kestänyt kuitenkaan kuin hetken kun kuului valtaavan kova räjähdys Mättäänjärven pään seudulla. Samalla alkoi sillä suunnalla myös kova tulitus. Vasta tällöin alkoi eteneminen kohti Säiniön asemaa. Tunnustelijat kulkivat tien molemmin puolin noin sadan metrin päässä ja minä kuljin pyörällä tietä pitkin heidän jäljessään. Olin ensimmäinen suomalainen, joka laskei pyörällä suoraa Honkasenmäkeä alas.

Mitään liikettä ei näkynyt edessämme. Honkasenmäen ylityksen jälkeen kuljimme vielä lähelle nuorisoseurantaloon paikkaa ennen kuin rautatien takana Viipurin—Terijoen maantiellä näimme hevosvaljakon, joka oli ilman rattaita ja kääntyi tiilitehtaan kohdalta Satulakankaan suuntaan menevälle kadulle. Samaan aikaan kun tulimme Honkasenmäen suunnasta Säiniön asemalle tuli ilmeisesti Ryövärintuon yli tulleita omia joukkoja rautatien suunnasta etelästä. Pohjoisesta vihollisen liikenne näytti olevan vilkastumassa. Viipurin suunnassa noin neljän kilometrin päässä olevalla Tynnisen sillalla — rautatien ylikulkusilta — oli hyvin vilkasta liikennettä. Siellä juostiin kiireisen näköisesti.

TAISTELU-LÄHETTINÄ

Asemalla en viipynyt pitkää aikaa, vaan lähdin Torkkelin risteykseen. Siinä tuli vastaan vänrikki, joka huusi:

— Hei — pyörämies! Menkääs viemään pataljoonan komentopaikalle ilmoitus, että

Taistelun jälkiä Viipurin kaakkoispuolella.

tavoite Säiniön asema on saavutettu!

Tulin uteliaaksi ja kysyin, missä komentopaikka on ja keneltä ilmoitus lähtee.

— Tuolla Honkasenmäen rinteessä ja ilmoittaja on vänrikki Lahtinen. Sanokaa, että lähettävät pst-tykkejä eteen!

Kun saavuin komentopaikalle ja ilmoitin, katsottiin melko pitkään. Paikalla ollut tykistön kapteeni ei malttanut olla kysymättä, mitä oikein touhusin, joten näytin pyörän tunnusnumeroa ja selitin, miksi täällä liikuin.

Tähän ei mennyt paljon aikaa, joten ennätin takaisin asemalle, kun Viipurin suunnasta tuli kuorma-auto ja tuhoitiin tiilitehtaan takana Peitserinmäen kohdalla etujoukkojen kasapanoksella. Kuomun alta hyppi muutamia miehiä pakoon vasta pitkän ajan kuluttua, koska ennätin ajaa asemalta paikan päälle juuri kun hyppijöitä ajettiin tulella takaa.

Aluksi hyökkäys näytti pysähtyneen aseman—tiilitehtaan—Peitserinmäen linjalle, joten jouduin jonkin aikaa katselamaan kotipaikkaani kauempaa, Viljamaan koulun mäeltä. Viipurin suunnasta alkoi tykistö ampua maanteiden risteyskseen. Paikalta oli hyvä näkyvyys suoraa maantietä pitkin tähän suuntaan ja hyvin näkyi, kuinka hyökkäystä valmisteltiin metsikössä, joka on Miettisen ylikäytävän ja Tynnisen sillan puolivälissä. Omat joukot lähtivät harvassa ketjussa etenemään juuri siihen suuntaan.

Kuljin kärjen mukana vanhan kansakoulun risteyskseen, josta Uskilaan johtavaa tietä menin noin parisataa metriä. Vasemmalla olikin jo kotipaikka, jota olin lähtenyt katsomaan.

KODIN PAIKALLA POMMIKUOPPA

Siitä ei ollut paljon silmän iloa: talon paikalla oli pommien kuoppa, pihapuut palaneet, tontti parturin tarpeessa...

Eipä ollut paljon aikaa ihmetelläkään, sillä omat tuntui-

vat joutuneen taisteluun paikalla missä ravirata ylittää uuden ja vanhan maantien. Lisäksi oli edessäni vielä pitkä paluumatka ja sateinen ilma.

Taistelu kiihtyi Viipurintien sekä Mättäänjärven suunnissa lähtiessäni ajamaan pyörällä kohti omaa porukkaani noin kello 17.00. Matkan varrella oli kovan taistelun jälkiä, varsinkin Pien-Peron ja Kämäränkylän välillä.

Ajelin turhia hosumatta, kun arvelin valoisan aikana hyvin ennättäväni teltalle, Heikurilan ja Ilveksen kylien puoliväliin. Tiesin matkan olevan lyhyemmän, jos ajaa Kivennavan tietä Hotakkaan, mutta siellähän on vielä vihollinen välissä.

Niin luulin. Vihollinen oli kuitenkin jo edellisenä yönä 27./28.8. joutunut perääntymään. Tästä kertoi vaatimaton lappu puun oksassa entisellä majoituspaikallamme: ”Lähdimme eteenpäin.”

Aikaa ei ollut hukattavissa: jälleen pyörän selkään ja takaa-ajoon. Ajoin Kangaspellon—Sudenojan kautta Kyyrölään. Kyselin silloin tällöin. Kukaan ei tiennyt mitään porukastamme. Kyyrölässä tapasin läpimärän tykistön upseerin, joka neuvoi menemään Muolaan suuntaan. Tuumin jo pääseväni helpolla ja ajoin Muolaan kirkolle. Kirkon raunioilta lähdin ajamaan edelleen kohti rajaa Kirkkojärven rantaa seuraavaa maantietä Kivennavalle päin. Järven eteläpäässä menin lähellä olevaan pioneerien telttaan yöksi.

Seuraavana aamuna ajoin Kivennavan Pamppalaan, jossa sain tietää tulenjohtueen olevan tulossa sinne.

Kun tulenjohtaja Mikko ”Sokka II” sitten saapui, selostin hänelle retkeni.

Kun sitten myöhemmin Kannaksen taistelujen hiljennyttyä menin uudelleen kotikyläään huomasin, että sen alueella oli edellisen käyntini jälkeen käyty kovia taistelujen teiden sivussa oli pitkiä jonoja tuhottua sotakalustoa ja ojissa vihollisen kaatuneita. Kotimäelläkin oli kaatunut vihollisen saunan raunioilla. □

Säilytä Sinäkin Kansa taisteli-lehtesi vuosikerrat vahvassa kansiossa

Tämän lehden kertomukset ovat tosi vankkaa luettavaa, ja niiden pariin on kiinnostavaa palata aina uudelleen. Kansa taisteli-lehden vertaansa vailla oleva dokumentti-aineisto kannattaa säilyttää myös sen historiallisen arvon vuoksi.

Pekka Aaltonen

Pekka Aaltonen
Vililouutnantti evp.

Tilaa nyt allaolevalla kupongilla Kansa taisteli -lehden vuosikertakansio.

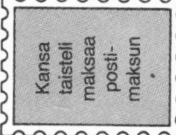
Värit: tummanruskea, painatus: kulta.

Yhteen kansioon mahtuu koko vuosikerta, 12 numeroa.

Hinta 18 mk/kpl

(+ postitus- ja käsittelykulut 6,50 mk/1 kpl, 8 mk/2 kpl, 13 mk/3–5 kpl).

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

	KIRJE	Vastauslähetyks HKI 10/21 Lupa 1003	Sanoma Osakeyhtiö Kansa taisteli Tilaaajapalvelu PL 20 00003 HELSINKI 300
--	--------------	--	--

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluan kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin.

Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita.

kpl. Hinta 18 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Haluan mukaan ilmaisen vuosikertatarran.

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 30. 9. 1982 saakka.

Kierros oli kiva

Pääopaat
Raisa (vas.) ja
Irina
Leningradissa.

Iltahetki Piskarevin hautausmaalla.

LUKIJAMATKAM-
ME touko-kesäkuun vaihteessa oli jälleen täysosuma.

Mukaan mahtui neljäntäkymmentä mahdollisimman mukavaa ihmistä ja kaikki meni ainakin näin järjestäjien kannalta nappiin. Huippupätevänä oppaana toimi jälleen jo melkein lehden vakinaiseen henkilökuntaan kuuluva *Raisa*, kulkuvälineenä oli mukava bussi Nurmijärven *Osmon* taitavissa käsissä.

Viipurissa syötiin ka-

lasoppaa Pyöreässä Tornissa ja ihailtiin kaupunkia mukana olleiden viipurilaisten opastuksella ilman ”ropakantaa”. Karjalan kannas näytti kesäiltana kauneimmat kasvonsa ja Repinin taiteilijakoti Kuokkalassa oli tunnelmallinen ja kaunis.

Leningradissa asuttiin hyvin ja syötiin entistä paremmin – ainakin turistien osalta elämä on kohentunut. Tavanomaiset kohteet

kierreltiin kauniissa kesäsäässä. Täälläkin oli paikallinen *Irina* jättänyt teksteistään pois turhat tarinat. Käynti Piskarevin hautausmaalla kauniina kesäiltana jäi varmaankin mieleen. Vapaustaistelun ja sen uhrien muistomerkki hiljentää ne, jotka itsekin ovat joutuneet henkeen ja vereen kamppailemaan vapauden ja itsenäisyyden puolesta.

Inkerinmaalla muisteltiin tuon häviävän

heimon kohtaloita sodan jaloissa. Vanhoista kylistä kertoivat enää eräät paikannimet. Inkeriläisiä ei vanhalla alueella juuri ole, sensijaan heitä on kielitaitoisina oppaina ja tulkkeina hotelleissa ja liikkeissä mm. Leningradissa, Petroskoissa ja Eestissä.

Narvassa tultiin Eestiin kuin sukulaistaloon. Jotenkin kaikki tuntui kotoisalta ja korkeampitasoiselta kuin Venäjän puolella – lieneekö

Lehtemme taiteilija Tesma Hellström turistituntoksesta Pietari-Paavalin linnoituksessa.

Tallinnan opas Silja oli miellyttävä veljeskansan edustaja.

jolloin kävi ilmi muun muassa, että keskipalkka Eestissä on parisenkymmentä ruplaa korkeampi kuin Venäjällä. Oman asunnon saa vähittäismaksulla jo 2.000–3.000 ruplalla eli parin–kolmen vuoden kokonaispalkalla. Lada on edelleen luksusta: se maksaa noin 8.500 ruplaa eli neljän tai viiden vuoden bruttopalkan.

Opiskeltiinpa eestinkieltäkin: kaikki osivat hihkaista ainakin ”tere, tere” ja ahkerimmat vähän muutakin. Parhaiten lienee mieleen jäänyt, että vaimo on eestiksi – ”kummitus”!

Tallinnan satamassa sitten hurjassa tungoksessa hyvästeltiin sukulaiset. Raisa selvitteli diplomaattisesti eräät byrokratian koukerot, noustiin laivaan ja saatiin kierros umpeen Helsingissä.

Vähän väsyneitä taidettiin olla Eteläsatamassa. Eiköhän sentään tiputanssi mahtanut vetreyttää monen veteraanin jo hiukan jäykistyneitä jäseniä, henkisesti virkistyksestä puhumattakaan.

Kiitokset vain kaikille seurasta ja terveisiä Kajaaniin, Lappeenrantaan, Kouvolaan, Haminaan ja joka puolelle tätä sentään niin mukavaa Suomenmaata! □

Retkeläiset Tallinnan kuulun laululavan tuntumassa.

sitten johtunut tunnesyistä. Narva on tosin lähes venäläinen kaupunki, koko maassa on eestiläisiä sentään vielä puolet koko väestöstä.

Tallinnassa puhutaan paljon suomea, jota opitaan muun muassa meikäläisen television ohjelmista. Kaikkialla henki vastaan ystävällisyys heimoveljiä kohtaan. Samaa ei aina voi sanoa suhtautumisesta eräisiin muihin kansallisuuksiin – sattui ulkomuseossa, että joku meikäläinen mainitsi

vastaantulevan turistir ryhmän olevan venäläisen. Paikallinen opas kääntyi ympäri, hymyili aurinkoisesti ja sanoi:

– Mutta minä olen eestiläinen!

Tallinna on kevätke-sän vihreydessä tavattoman viehättävä kaupunki laululavoineen, purjehdusstadioneineen ja keskiaikaisine näkymineen, joita sympaattinen oppaamme *Silja* taitavasti esitteli. Hänet pantiin moneen tenttiin sukulaiskansan nykyisestä elämänmenosta,

Lähtö itkua vailla. Georg Ots irtoamassa Tallinnan laiturista, oikealla päätoimittaja Eero Eräsaari.

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

Leikkaa irti alla oleva Palvelukortti ja käytä sitä kun:

1. Haluat osallistua Sanoma Osakeyhtiön aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarvontoihin ja lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin. 2. Haluat peruuttaa tilauksesi. Seitsemän (7) päivän kuluessa lehden ensimmäisen numeron vastaanottopäivästä voit peruuttaa tilauksesi veloitusetta (vastaanottopäivää ei lueta määräpäivään). Mikäli määrääjän viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, saa peruuttaminen tapahtua vielä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Tämän jälkeen peruutetusta tilauksesta veloitamme toimitetut lehdet. 3. Haluat muuttaa osoitteesi. 4. Haluat tilata Kansa taisteli-lehden itsellesi.

Huom. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta.

SOITTAMALLA

tilaajapalveluumme hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti ja nopeasti. Puh. (90) 6164 833.

TILAUSHINNAT

Kotimaahan 12 kk 109 mk
Myös muihin Pohjoismaihin ilman postituslisää
Muihin maihin 12 kk 129 mk
(hintavarausten)

Leikkaa tästä.

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

(täytä tekstaten, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selventävät vaihtoehdot)

- Osallistun Sanomien aikakauslehtien järjestämän Onnenkoppi-kilpailun voimassa oleviin arvontoihin.
 Olen mukana myös voimassa olevissa lehtikohtaisissa arvonnoissa/tunnukset
 Peruutan ___ / ___ 198___ alkaneen tilaukseni.
 Vaihdan kotia/osoitteenmuutostiedot tässä kortissa.
 Tilaan Kansa taisteli-lehden ___ kk:ksi, alkaen ___ / ___ 198___
 Olen jatkotilaaja Olen uusi tilaaja.

Sukunimi	Etinimi
Jakeluosoite	Puh.
Postinumero	Postitoimipaikka

Allekirjoitus

Teippaa tähän osaan lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke, josta käy ilmi asiakasnumerosi.

Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite ___ / ___ 198___ alkaen:

Uusi jakeluosoite	Puh.
Postinumero	Postitoimipaikka

**Sanoma
Osakeyhtiö
Kansa taisteli
-miehet kertovat
PL 850
00002
HELSINKI 200**

KIRJUE

KAISA MERI

Viimeinen piikki

Kenttäsairaalan hoitajattaria virkapuvuissaan.

Nuori sairaanhoitopilas itki kuolevan sotilaan parien ääressä. Ohi kulki kokenut ylihoitaja, joka pysähtyi ruotiksi opettamaan:

– Jos neiti aikoo valmistua sairaanhoitajaksi, neidin on opittava kovaksi ja kylmäksi kuin jää!

Niinhän se tietenkin oli.

Kaikki eivät vain siihen kyyneleet . . .

HILJA tuli huoneeseeni ja ojen si minulle kirjeen.

– Tässä tarjotaan sinulle taas paikkaa sairaalassa, totesin.

– Niin tarjotaan, mutta en voi enää ikinä mennä sairaalaan, sanoi Hilja alakuloisesti.

– Tuota minä en oikein käsitä! sanoin vähän tuikeasti. –

Kerrohan minulle, missä on vika! Olet viime vuosina saanut vaikka kuinka monta hyvää työtarjousta, mutta olet yhä tilapäistyössä.

– Et sinä varmaankaan minua ymmärrä . . ., sanoi Hilja.

– Yritä nyt kuitenkin kertoa! vaadin.

Hilja jäi tuijottamaan eteenpäin. Istuimme aivan hiljaa. Sain odottaa kauan. Lopulta hän alkoi hiljaisella äänellä kertoa:

– Juuri ennen sotaa olin valmistunut toiveammattiini sairaanhoitajaksi. Koulun loputtua vietin koko kesän lomaa lapsuudenkodissani ja otin ensimmäisen työpaikkani Viipurista. Aloitin syyskuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1939.

– Ennen sodan syttymistä ehdin olla työssä vain kolmen kuukauden. Sitten sain passituksen kenttäsairaalaan, joka majaili kansakoululla jossakin rintaman takana. Haavoittuneita potilaita makasi kaikkialla. Kaikki tuntui olevan sekaisin. Me nuoret hoitajat olimme kovin kokemattomia ja kun lääkäritkin olivat enimmältään nuoria kandidaatteja, ei työ tahto-

Leikkaus voi pelastaa miehen hengen.

Sairasjunassa pidettiin hyvää huolta vaikeasti haavoittuneista.
SA-kuva

nut lähteä sujumaan.

– Ensimmäinen päivä meni sentään joten kuten. Yritimme tehdä parhaamme ja tunsimme saaneemme jotakin aikaan. Potilaat ottivat avun vastaan kiittolisina ja tyytyväisinä.

– Toisena päivänä kohtasi minua jo ulko-ovella tyrmistyttävä näky: kaikki paikat olivat tupaten täynnä haavoittuneita. Kou-

lun toiseen kerrokseen nousevilla portailakin makasi joka askelmalla vaikeasti vammautunut potilas – sotilaita ja siviilejä, nuoria ja vanhoja. Kaikilla oli vielä päällysvaatteet yllä, jokin päähine päässä, huulet tiukasti yhteen purtuina, tuskainen ilme kasvoilla.

– Joku lääkäreistä kulki ohii ja kuiskasi: ”Tuli juuri suuri lä-

hetys suoraan edestä. Mene kelarikerroksen keittiöön lääkärin kämppään saamaan ohjeita!”

– Pöydän ympärillä kämppässä istuivat lääkärit. ”Ylhäällä on hirveästi potilaita”, sanoin itku kurkussa. ”Tiedetään”, vastasi joku kandeista. ”Mietitään juuri, mitä voidaan tehdä, kun ei ole välineitä, ei vuoteita eikä paljon lääkkeitäkään...”

– Tiesinhän minäkin tuon asian. Kenttäsaaraalan varustus oli kovin puutteellinen, rauhan aikana oli oltu säästäväisiä.

– Joku kandeista pisti käteeni ruiskun ja pienen pullon: ”Mene portaille ja anna jokaiselle morfiiniruiske niin pitkälle kuin ainetta riittää – mene jo, nopeasti! Pojilla ja kaikilla on hätä!” ”Entäpä sprii ja vanu?” kysyin hätäisesti. ”Mistä täällä sellaisia hienouksia olisi, kaikki on lopussa. Pistät vain läpi manttelin ja housunpuntin!”

– Ymmärsin. Menin käyttävään, kiipesin rappuja ylös ja painoin neulan alimmalla portaalla makaavan nuoren pojan käsivarteen. ”Kiitos...”, kuiskasi nuorukainen – katsoi minua silmiin, heitti sitten käsivartensa päälle, korahiti ja kuoli.

– Katsoin hetken vainajaa, mutta jatkoin sitten työtäni. Tyhjensin pullon potilaisiin käsikyn mukaan.

– Se oli viimeinen päiväni sairaalassa. Olen yrittänyt unohtaa sen pojan, mutta en voi. Hän oli nuori, melkein lapsi vielä – kiitti ja kuoli sitten korahitaen. Sitä ja hänen viimeistä silmäystään en saa muististani. Siksi en enää ikinä kelpaa sairaanhoitotyöhön, josta olin lapsesta asti haaveillut. Heikkous on minun kohtaloni... □

KESÄKIRJOJA

SOPIIHAN SITÄ IHMETELLÄ

Paavo Rintala: **Velkani Karjalalle, Otava, Keuruu 1982, 94 sivua.**

Kirjanen sisältää pääasiallisesti jo aikaisemmin julkaistua tekstiä (Nahka-peitturiin linjalla I, radiojuttu ”Syntynyt ei missään”).

Lapsen muistelmat Kannakselta ovat tavanomaisia. Kiinnostavin osa on kirjailijan tunnettu pohdiskelu, miten Viipuri voi nyt olla ”vanha venäläinen kaupunki”, vaikka hän muistaa lapsena pisanneensa linnan kivijalkaan. – Siinäpä sitä onkin miettimistä! E.

JÄRKYTTÄVÄ DOKUMENTTI

Sándor Kopácsi, Budapestin poliisipäällikkö 1956: **Unkarin murhenäytelmä**, Kuinka vuoden 1956 kapina likvidoitiiin, **Kustannuspiste Oy, Saarjärvi 1982, 373 sivua.**

Nykyisin Kanadassa asuva unkarilainen, vuoden 1956 vapaustaistelun keskeinen henkilö, kuvaa teoksessaan juurta jaksaen, mitä onnettomassa Unkarissa oikeastaan tapahtui neljännesvuosittain sitten.

Kirjan alkuosassa kerrotaan, kuinka paikalliset tyrannit taistelivat vallasta Neuvostoliiton miehittämässä maassa sodan jälkeen, jolloin vastustaja saatiin sopivin ilmiannoin herkästi häviämään poliittisiin vankiloihin ja kidutuskammioihin. Sitten kansa saa tarpeekseen ja puhkeaa kapina, joka pian muuttuu vallankumoukseksi ja vapaustais-

teluksi. Neuvostoliitto ilmoittaa jo vetävänsä joukkonsa pois maasta ja kutsuu Unkarin uuden hallituksen edustajat neuvottelemaan yksityiskohdista kuten joukkojen kukittamisesta, jäähyväispuheista ja juhlausiikista. Mutta neuvottelut pitkiä ja keskeytyivät astuu saliin venäläisen kenraali Mauser-pistooli kädessä. Unkarilaiset vangitaan ja "neuvottelun" aikana paikalle marssineet panssaridivisioonat vyöryvät onnettomaan Budapestiin ampuen kaikkea mikä elää ja liikkuu. Draama huipentuu venäläisten johtamaan "oikeudenkäyntiin", jossa muun muassa puolustusasianajaja uhaataan panna syytettyjen penkille, ellei hän suostu puhumaan kuten käsketään. Syytetyt puoluejohtajat tietenkin hirtetään, mutta kirjan kirjoittaja pelastuu ja pääsee lopuksi maasta pois.

Teksti on paikoin epä-tasaista, mutta aina tavattoman kiinnostavaa. Siitä selviää, mitä kaikkea diktatuurimaassa todella voi tapahtua. E.

MIKÄ ON TOTUUS?

Pentti Pirhonen: Arsenikkia Lapuan patruunatehtaalla, Karisto, Hämeenlinna 1981, 218 sivua.

Vanhempi polvi muistaa, kuinka Lapuan patruunatehtaan johtaja jääkärieversti Volter Asplund kuoli jonkin aikaa sairastettuaan vuonna 1931. Myöhemmin alettiin epäillä rikosta, asiaa ryhdyttiin tutkimaan ja pari vuotta myöhemmin perheen kotiapulainen Jenny Anttila tuomittiin 15 vuodeksi kuritushuoneeseen maanpetoksesta ja murhasta. Katsottiin täysin toteennäytetyksi, että vakolitehtävissä toimiva salanimellä Suomessa esiintyvä kommunisti toimitti Anttilalle myrkyä, jonka tämä sekoitti Asplundin juomaan. Tämän jälkeen va-

koilija anasti Asplundin hallussa olleet salaiset asiakirjat.

Pirhonen asettaa pienoisromaanissaan koko tapahtuman kyseenalaiseksi: everstiluutnantin ruumiista ei löytynyt myrkkyä, kommunistiagentti toimittikin ehkä potilaalle vain lääkettä, Jenny Anttila, viaton maalaistyttö, toimikin ehkä hyvässä uskossa. Romaanissa esitetty todistusaineisto on siinä määrin puutteellinen, ettei asia kyllä sen perusteella ratkaista — kannanotto edellyttäisi ainakin koko oikeuden käytössä olleen todistusmateriaalin tarkastelua. J.

YKSITYIS-AJATTELIJAN SOTAA

Alpo Reinikainen: Toisten on kuoltava, Posliinipojan jatkosota, 1. osa, Kirjayhtymä, Jyväskylä 1981, 273 sivua.

Kirjoittaja, nykyisin maatalouden koneisiin erikoistunut professori, lähti jatkosotaan nuorena vänrikkinä JR 47:n eli Vallilan Rykmentin riveissä. Hänessä on jotakin rokka-maista: sotilaskuri ja esimiehet ovat tälle individualistille kauhistus ja yleensä omiaan vain häiritsemään hänen peräti yksilöllistä sodankäyntiään. Eräät kritisoinnit tuntuvat suorastaan yliammutuilta — on esimerkiksi vaikea uskoa, että pataljoonan komentaja olisi moittinut vänrikkiä siitä että tämän joukkue selvisi taistelusta ilman tappioita. Kyseessä täytynee olla väärinkäsitys.

Tappelun makuun päästäessä näyttää purnarivänrikki oikean karvansa: hänestä tulee taitava partiomies ja rämäpäinen jääkärijoukkueen johtaja. Haavoittuminen Kilpeenjoella katkaisee sotatien.

Kirja on persoonallinen, joskin paikoin hiukan vaikeatajuinen tilitys nuoren upseerin hyökkäyssodasta. E.

IHMISMETSÄSTYSTÄ

Matti Hokkanen: Rajaloik-

kari, Weilin+Göös, Helsinki 1981, 198 sivua.

Kirjoittaja, entinen rajamies, kuvaa romaanissaan perinpohjaisesti, kuinka itärajan rajavartiosto toimii ryhtyessään Neuvostoliiton viranomaisten pyynnöstä ajamaan takaa rajan yli tullutta "rikollista", itse asiassa poliittista pakolaista. Ammattimiehenä hän tuntee menetelmät hyvin ja kirjoittaa sujuvasti. Mitä lienee jäänyt hampaankoloon upseereja kohtaan, koska rajakompanian päällikkö esitellään täydellisenä moukkana ja öykkärinä?

Muuten pätevä kirja, joka kertoo, mitä yliolikkarien luovutussopimus käytännössä merkitsee. S.

KANTAA OTTAVA NUORISO-ROMAANI

Jorma Kurvinen: Pako, Otava, Keuruu 1981, 170 sivua.

Sotakirjailijan nuorten romaanin aihe on sotainen: 16-vuotias Paavo joutuu hurjaan seikkailuun vankileiristä paenneiden saksalaisten sotilaiden kanssa Käsivarren Lapissa. Jäntevään juoneen liittyen kirjailija ottaa kantaa sotaan yleensäkin, lopuksi vieläpä Namibian kysymyksiin. Erähenkiseen kerrontaan sisältyy sopiva annos Lapin romantiikkaa. S.

TILITYSTÄ

Paavo Rahikainen: Tavallisen päivä joella, Sotamuistoja Kannakselta, Lintu (01190 Sipoo-Box), Helsinki 1981, 140 sivua.

Helsinkiläisen väepelin muistelmateokseen sisältyy 27 lyhyttä tuokiokuvaa molemmista sodista. Parasta antia ovat kuvaukset talvisodan Taipaleenjoelta. Jatkosodassa kirjoittaja palveli taempana ja voi keskittyä filosofisiin mietelmiin sekä muun ohessa kenraalien, sotapoliisien ja sotilaskurin kritisointiin. Teksti on epätasaista, paikoin sujuvaakin. J.

Töpinän terveiset

Erkki Leinonen Kajaanista on lähettänyt oheisen Erkki Tiesmaan jo lähes unohtuneen marssilaulun sanat ja nuotit – iskevää tekstiä tuon ajan tunnelmissa! Leinonen lähetti lisäksi nipun hyviä valokuvia Kuittijärven ylimenosta 14.7.41 aamuyöllä. Operaatiota johti 4.SiltaK:n päällikkö, nykyinen tekniikan tohtori Matti Wäre, kuvat otti luutnantti Pauli Holma. – Kiitokset lähettyksestä!

Kesäkuun lehden takakannessa oli muutamia sodanajan piirroksia otsikolla "Rintamalla piirustettiin". Ne oli tehnyt *Kalervo Nieminen*, turkulainen avustajamme. Nimi oli vahingossa pudonnut pois lehdestä, mitä seikkaa pahoittelemme.

Teuvan sotaveteraanit ovat käyneet Hangossa mm. Täktömissä olevalla venäläisten muistomerkillä ja tiedustelevat, mistä siinä oikeastaan on kyse. Merkki on suuri ja vaikuttava.

Muistomerkki on venäläisten suunnittelema ja pystytetty ns. Hangon motissa kaatuneiden venäläisten sotureiden muistolle. Suomalaiset hoitavat sitä kunnioittaen myös urhoollisen vastustajan muistoa. Näin on kulttuurimaissa tapana.

VANAVAYLILLA VESAISEN.

Rajapuomi, kun raukes, se alkoi
raju rynnistys ryssiä päin.
Rajajääkärit korpia halkoi
joista vasta vain unta mä näin.
Oma rykmentti Lonkasta lähti
osa Raatteesta raivasi maan,
Vasovaarasta Latva ja Vuokki
— yli kenttien kunniakkaan.

Työ tiuheni — laannut ei taisto
läpi louhikon taajeni tie.
Oli miehissä metsien valsto,
se Melkajalahdelle vie.
Oli Kuitilla aamun jo koitto,
kun riensimme rantamaan,
oli taattava Vuonnisen voitto,
eikä tauosta tuntoakaan.

Yli seljän me laineilla lahden
sulin syöksyimme rantoja päin.
Pojat Paavolan, Vihannin kahden
aseveljinä vierekkäin.

Pikapurtemme kohtasi niemen
vanaväyliltä Vesaisen,
iti mielessä surman jo siemen,
joka ainoa tunnusti sen.

Meille korpinen taival on tuttu
läpi liejun ja louhikkojen,
oli mustana armeijan nuttu
keloroihuista vihollisen.
Savu sankkana seurasi meitä,
tulliryöpyissä rynnättihin,
oli aamu kun torrakkoteitä
me Pistolle saavuttihin.

Tulitaistossa Pistolla ilkkui
iva hornan ja helvettien,
valojuovia ilmassa vilkkui
siellä pauhussa patterien.
Rivit Raahen ja rannikon nousi
joka tuumasta taistelemaan,
monen kirposi kädestä jousi
sotatanhuilta maan tuoneinaan.

Itä vaipui jo armojen alle,
varas Tetrille pian pakotien,
ja kalpaten käy katalalle,
joka nostatti miehisen hien.
Löi Ritolan nyt suku tulisesti,
sadat sarjansa Oulaisten vyöt,
vasta Uhtuan portella esti
vihavirtamme Kis-Kissin yöt.

Nyt tiellämme tihkuvi lunta,
mutta kesällä poltteli maa.
Se on rykmentin uljasta unta
ja taistoihin kannustavaa.
Nyt vartiopaikalla vahti
käy silmäten yön hämärään,
ja viell' kotikontujen mahti
käy äärille Äänisen jään.
Erkki Tiesmaa.

Vuoden 1944 kesän kovissa taisteluissa toimi Aunuksessa silloisen reservin kapteeni *Olavi Sipilän* johdossa rykmentin vahvuinen ilmatorjuntaosasto, joka ampui alas 106 vihollisen lentokonetta. Olavi Sipilä on nykyisin vuorineuvos ja eräs merkittävistä talousmiehistämme.

Monet lukijat ovat kaivanneet artikkelia kyseisen Osasto Sipilän toiminnasta ja taisteluista. Kuka tarttuu kynään?

Pentti Lousti Porista huomauttaa aseveljensä Reino Olmalan lipsahduksesta artikkelissa "Asemasodassa tapettiin aikaa". Päällikkönä KTR 4:n 4. Patterissa eli Tuuli 4:ssä oli koko sodan ajan kapteeni *Armo Fr. Kärki*, myöhemmin reservin majuri Lempäälän Säijästä. Hänen veljensä Usko taisi olla sotatuomarina Äänislinnassa ja Toivo mahdollisesti Kevyt Patteristo 10:ssä.

Tauno Ilvonen Helsingistä, Korsutie 28, 00370 Helsinki 37, puhelin (90)-557 959, lähettää terveisiä talvisodan 1./Er.P 1:n taistelijoiden. Onkohan joku vielä elossa? Edelleen Ilvonen kertoo, että hän voisi ehkä auttaa, jos joltakin puuttuu vanhoja Kansa Taisteli -lehtiä. "On arvokasta luettavaa", hän toteaa. □